

87

31

ԱՄԱՏՈՒՆԻ

ԱԳԻՏԱՑԻԱՅԻ, ՊՐՈՊԱԳԱՆԴԱՅԻ
ՅԵՎ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱԿԱՆ
ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

ԽՐԱՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ, — 1929.

37

Ա-51

37

Ա-51

1 MAR 2010

ԱՄԱՏՈՒՆԻ

12704

ԱԳԻՏԱՑԻԱՅԻ, ՊՐՈՊԱԳԱՆԴԱՅԻ
ՅԵՎ ԿՈՒՆՏՈՒՐԱԿԱՆ
ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

40. 5

12704

31

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ.— ՅԵՐԵՎԱՆ, 1929.

45682km

Հր. № 970: Գրառեղ/ար № 2919 (ը. Տիրամ 2000.

Պետհրատի առաջին տղարան Վաղարշապատում.

Վատվեր № 73:

3208 g/

ԱՌԱՋԱԲԱՆ

Այս քրոջուրը հանդիսանում է իդեոլոգիական հակառի աշխատողների ժողովում կարդացված զեկուցումը՝ վերամշակված յեվ փորոշ չափով հարմարեցված տպագրության համար:

Յեա այդ զեկուցման մեջ չեմ դրել կազմակերպության մեջ յերկար ժամանակ վիճելի յեղած «մեծ» հարցեր, ինչպիսին է դաշնակցության մասին յեղած վեճը յեվ այլն: Իմ խնդիրս ուրիշ է յեղել, այն է՝ ուրվագծել մեր ագիտացիայի յեվ պրոպագանդայի կոնկրետ խնդիրները (յեվ այն ել նրանցից ամենակարեվորները, ամենահրատապները) նրանց իրական փոխադարձ կապակցության յեվ կախման մեջ, նշել, ինչպես ասում են, ընդհանուր մեթոդոլոգիական մոտեցում այդ խնդիրների լուծման ասպարիզում: Առավել յեվս այդ անհրաժեշտ եր այն պատճառով, փոր յերբ մեր կազմակերպությունն արդեն ճիշտ կերպով կողմնորոշված է ընդհանուր-քաղաքական խնդիրների նկատմամբ, յեվ նա ճիշտ գիտակցում է առաջվա դեկավարության սխալները, մեզ անհրաժեշտ է կենտրոնանալ այդ սխալների գործնական հետեվանքները վերացնելու գործին: Իսկ այդ սխալների հետեվանքները՝ մեր ագիտ-պրոպ աշխատանքների բնագավառում, քացառիկ նշանակություն են ունեցել: Այդ սխալները հասցրել են առանձին ողակների բայբայմանը մի կողմից, հեռանկարների կորուստին՝ մյուս կողմից յեվ կատարյալ խեղաթյուրման ու թերման դեպի

«կուլտուրականություն»՝ յերրորդ կողմից: Անհրաժեշտ է լուրջ բեկում, իսկ այդ կարելի չե անել միայն այն ժամանակ, յերբ ձեռք ե բերված **ճպասակագրության պարզություն**, յերբ ձեռք ե բերված նպատակի միասնականություն: Բրոշյուրն իրեն նպատակ է դնում պարզել այդ բնագավառում կատարվող աշխատանքի քարելավման հիմնական ուղիները:

Բրոշյուրը մի շարք տեխնիկական պատճառների շնորհիվ ուշ ե լույս տեսնում: Այս բրոշյուրը գրելուց հետո տեղի ունեցավ Հայաստանի Կոմկուսակցության VI համագումարը, վորը ամենալուրջ ետապներից մեկն ե հանդիսանում մեր կազմակերպության պատմության մեջ: Գործնական աշխատանքի մեջ մենք արդեն հասել ենք անհրաժեշտ բեկման, անգրագիտության վերացման յեվ գիտական հասարակայնության գործը մեռյալ կետից արդեն դուրս ե բերված: Վերջին ժամանակներս աջ թեքման դեմ տարվող սուր պայքարը պահանջում ե մեզնից գործնական յենթարկել մեր ամբողջ ուժերը, վորպեսզի ավելի հստակ կերպով պարզենք թե՛ կուսակցական յեվ թե՛ անկուսակցական աշխատավոր մասսաների համար մեր կուսակցության գլխավոր զիծը յեվ այդ զիծը կենսագործելու յեղանակները:

Ընթացիկ խնդիրն ե՝ ուժեղացրած պայքար ընդդեմ աշխուժացող բուրժուական իդեոլոգիայի, իր բոլոր ձեվերով, մեր յերկրում յեվ ամեն տեսակ թերությունների, մանավանդ աջ թեքման դեմ կուսակցության մեջ: Հենց այդ կենտրոնական մարտական խնդրի շուրջն ել պետք ե կառուցվի մեր ամբողջ աշխատանքը:

ՀԵՂԻՆ ԱԿ.

«Ինդուստրիացման ներշա տեմպը թելադրողը արտաքին ե ներքին ամբողջ կացությունը ե մեր յերկրի համար կապիտալիստական յերկրներին տնտեսապես հասնելու, իսկ ապա նաև նրանցից առաջ անցնելու անհրաժեշտությունն ե: ԻճԳՈՒՍՐԻԱԳՄԱՆ ՏԵՄՊԻ ԲՈՒԼԱԳՈՒՄԸ ՃԵՐԿԱ ՎԱՅՄԱՃՈՒՄԸ ԿՃԵՃԱԿԵՐ յԵՐԿՐԻ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՎԵՐԱՓՈխՈՒՄԸ ՎԻՃԵԳՆԵԼՈՒ ՍՎԱՐՈՃԱԽԻ:»

... Այ թեքումն այն տենդենցն ե, վոր ձգտում ե ինդուստրիացման տեմպը կոծկել, ձեկել դասակարգային պայքարը՝ մանավանդ գլուղում, վորը ժխտում ե կոլեկտիվացման ե խորհրդային տնտեսությունների շինարարությունը լայն կերպով ծավալելու անհրաժեշտությունը ե թեքագնահատում բյուրոկրատիզմի ու պատերազմի վտանգի դեմ մղվող պայքարը»:

(Մոսկվայի կազմակերպության կուսակցի ղեկավարներից ընկ. Մոլոտովի գեկուցման առթիվ Համ. Կոմ. Կուսի Կենտկոմի նոյեմբերյան պլենումի արդյունքների մասին):

*
*
*

Մենք ապրում ենք մեր հեղափոխության հափազանց պատասխանատու մի շրջան:

Մեր հսկայական հաջողություններն ուղեկցում են ահազին դժվարություններ, վորոնք վորոշ հափով առաջ են գալիս հենց մեր հարձակողական քաղաքականության շնորհիվ:

Յեթե մտածելու լինելինք միայն ալսորվա մասին, առանց յերկրի սոցիալիստական վերակառուցման

խնդիրը դնելու, կարող կլինեյինք այսօր և յեթ, հենց մոտակա օրերում աշխատավորներին ավելի ձեռնառու նշովական պայմանների մեջ դնել:

Մեր չերկրում կարելի չե սոցիալիզմի շինարարութունից հրաժարվելու գնով հսկայական միջոցներ չդնել չերկրի ինդուստրիացման մեջ, այլ պատուելով արտաքին առևտրի շղթան, դարգացնել թեթև արդյունաբերութունը և այդպիսով դառնալ կապիտալիստական աշխարհի տնտեսական կցորդ, առժամանակ «լավացնել» մասսաների դրութունը: Բայց այդ կնշանակեր նեպիշրջանակների ընդլայնում, մեր չերկրում կապիտալի ավելի մեծ ազատութուն, չերկրի դարգացում վնչ թե գեպի սոցիալիզմ, այլ կապիտալիզմի բուռն աճում, ուրեմն և պրոլետարիատի զիկտատուրայի անկում:

Պրոլետարական կուսակցությունը, պրոլետարական պետությունը միտք յեքսրկել են պրոլետարիատի յեվ աշխատավոր մասսաների ընթացիկ շահերը ցրա ավելի շեվական շահերին:

Մեր Միության պրոլետարիատն ու աշխատավոր գյուղացիութունը, վորոնք մի անգամ տապալել են կապիտալի և կալվածատերերի իշխանութունը, չեն ուզենա այլևս ինչ գնով ել ուզում ե լինի վերադարձնել հին կարգերը: Ուստի նրանք, հակառակ բոլոր դժվարութուններին, ամուր և անշեղ կերպով կգնան չերկրի սոցիալիստական վերակառուցման ճանապարհով, համառ կերպով կհաղթահարեն բոլոր և ամեն տեսակի դժվարութուններ:

Այդ դժվարութունները, վորոնք բնորոշվում են

ինչպես մեր տնտեսության խաչտարդետ կառուցվածքով (սկսած տոնական քոչվոր ցեղերից մինչև բարձր ինդուստրիան), ուր կապիտալիզմը դեռ հարուստ ասպարեզ ունի իր դարգացման համար, այնպես և նրանով, վոր սոցիալիզմի շինարարութունը տեղի չե ունենում մի չերկրում, վորը միակն և ամբողջ միացած կապիտալիստական աշխարհի առաջ, կրկնապատկվում են հավելյալ դժվարութուններով, վորոնք առաջ են գալիս շնորհիվ քաղաքի և գյուղի կապիտալիստական տարրերի կատաղի դիմադրության, տարրեր, վորոնք դուրս են մղվում չերկրի սոցիալիստական վերակառուցման պրոցեսում:

Բայց այդ դժվարութունները, վորոնք բնորոշ են կապիտալիզմից գեպի սոցիալիզմ ընկնող անցման շրջանի (և մանավանդ այդ անցման վերակառուցման ետապի), վորոնք անխուսափելի չեն իՍՅՄ-ի բոլոր շրջանների համար, առանձին ուժ են ստանում Հայաստանում, ուր ընդհանուր դժվարութուններին միանում են նաև զուտ տեղական բնույթ կրող դժվարութուններ:

Այս վերջինները բնորոշվում են ինչպես չերկրի կուլտուրական և տնտեսական չափազանց հետամնացությամբ (պրոլետարիատի աննշան խավ), այնպես և հնից միացած ուրուշն ժառանգությամբ ու չերկրում չեղած հակախորհրդային տարրերով, վորոնք հենվում են վոչ միայն ներքին, նրանց մոտիկ սոցիալական խավերի վրա, այլ վորոշ չափով հանդիսանում են ազբողջ հայկական բուրժուազիայի արտահայտիչը:

Սոցիալիստական շինարարության ծավալման ընթացքում առաջ չեկած դժվարութունները միշտ ել առաջ են բերել տատանումներ գյուղացիության, պրո-

լիտարիատի վորոշ շերտերում և կուսակցութեան անկաշուն ողակներում:

Տրոցկիստական ոպովիցիան, իսկ դրանից առաջ ել «ձախ կոմունիստները», արտահայտում ելին հենց այդ խուճապը դժվարութունների առաջ. հիվանդագին կերպով չափազանցելով այդ դժվարութունները և չհասկանալով սոցիալիզմի դժվար ճանապարհը, նրանք նախագուշակում ելին ԽՍՀՄ-ի կործանումը, նրա բուրժուական վերասերումը: Նրանք պահանջում ելին արևի «հեղափոխական» միջոցներ և ելապես արտահայտում ելին կատարել թերահավատութուն դեպի մեր հեղափոխութեան ուժերը, և շնորհիվ դրան թափալվում դեպի մենշևիկյան ճահիճը, դեպի անկհայտ լիկվիդատորութուն:

Ըստ ելութեան նուշնն ե արտահայտում նաև վերջերս յերևան յեկած աջ ոպորտունիստական թեքումը: Այդ թեքման կողմնակիցները յեղած դժվարութունների հանդեպ առաջ են քաշում ինդուստրացման տեմպը վոլորելու (свертывать) ծրագիրը, բացասում են կոլեկտիվացման և խորհրդային տնտեսութունների շինարարութունը ծավալելու անհրաժեշտութունը գլուղում, պնդելով գլուղատնտեսութեան «դեգրադացիայի» սխալ ըմբռնումը, հարկադրում են անհատական տնտեսութունը (շեշտը սրա վրա դնելով) կոլեկտիվ տնտեսութեան, վախենում են ինքնաքննադատութունը ծավալելուց և այլն: Ընդհանրապես, պահանջելով սոցիալիստական շինարարութեան թափի թուլացումը, բացահայտ կերպով զիջումներ են կատարում յերկրի կապիտալիստական, մանափանդ կուլակային տարրերին, վորպեսզի ծեփեն դասակարգային պաշտա-

րը: Դրանով իսկ նրանք կուսակցութունը հետ են քաշում բալշևիզմի մարտական դիրքերից:

Ոոսելով մասնավորապես Հայաստանի մասին, մենք պետք ե արձանագրենք նուշն պրոցեսները կուսակցութեան շարքերում: Մի կողմ թողնելով տրոցկիզմը, վորը համարյա վոշնշով շեր տարբերվում թե բովանդակութեան, թե ձևի և թե պաշարի սրութեան տեսակետից ԽՍՀՄ-ի մլուս բալոններում ունեցած արտահայտման իր յեղանակներից. աջ թեքումը մեզանում ընդունել ե մի փոքր այլ ձևեր՝ նախ նրանով, վոր նա մեզանում մի փոքր ալելի շուտ ե յերևան յեկել և յերկրորդ նրանով, վոր նա գգալի կշիռ ե ունեցիլ Հայաստանի կոմկուսակցութեան կնտիկոմի նախկին ղեկավարութեան գործունեյութեան մեջ:

Վճռական պաշարի բացակայութունը տրոցկիզմի դեմ (մանափանդ առաջին շրջանում), վճռական պաշարի բացակայութունը թշնամի իդեոլոգիաների՝ նացիոնալիզմի, դաշնակիզմի դեմ, դասակարգային պաշարը գլուղում ծեփելը և իրրե դրանց հետևանք մեր կազմակերպութունների հատակ դասակարգային գծի բացակայութունը, հատուկ կուսակցական գծի բացակայութունը կուլտուրական շինարարութեան հարցերում, վորն իրեն նպատակ ե դնում մասսաները վերադաստիարակելու անհաշտ ինտերնացիոնալիզմի և սոցիալիստական շինարարութեան գործի մեջ ներգրավելու վոգով, գործնականում առաջացրին մի շարք քաղաքական սխալներ աշխատանքի բոլոր բնագավառներում:

Այդ ղեկավարութունն անընդունակ դուրս յեկավ հասկանալու յերկրի սոցիալ-դասակարգային փոփո-

խությունները, չերկրի տնտեսական աճման հետ միասին կուլակային ելեմենտների աճումը և քաղաքականապես աշխուժանալը, նացիոնալիստական ինտելիգենցիայի, դաշնականների և կրոնական ագիտացիայի աշխուժացումը, այդ տրամադրությունները խորհրդային և տնտեսական ապարատի մեջ և աշխատավորների շարքերը թափանցելը: Այս բոլորը վոչ մի անհանգստություն չէր պատճառում նախկին ղեկավարությունը, վորն ընդունել էր այդ բոլոր չերեկությունները ծեփելու, ամենքի և ամեն ինչի հետ խաղաղ կենակցելու, խաղաղ կերպով «սոցիալիզմի մեջ ներաճելու» գիծը:

Բավական չէ, վոր այդ ղեկավարությունն ուժեղ պայքար չի մղել նացիոնալիզմ-դաշնակիզմի դեմ, այլև ինքը վորոշ չափով տուրք է տալիս բուրժուազական ինտելիգենցիային:

Հայաստանի Կոմկուսակցության IV պլենումը տնտեսական շինարարության ասպարիզում հայտնաբերեց տեղի ունեցած ազգային դեմոկրատական ձգտումներ և մի շարք խոշոր քաղաքական սխալներ իդեոլոգիական պայքարի գծով, վորը ցույց է տալիս, թե նախկին ղեկավարության կողմից հաշվի չի առնվել մեր պայքարի և շինարարության ամբողջ ունի պայմանները, ըստ ելության «պացուցեց, վոր նախկին ղեկավարությունն ունեցել է ազգայնական—աջ թեքում, մի թեքում վոր չէր կարող չարտահայտվել և արտահայտվեց մեր աշխատանքի բոլոր բնագավառներում, ի թիվս վորի նաև կուլտուրական շինարարության բնագավառում:

Ահա թե ինչու, չերը խոսում ենք ագիտացիայի,

պրոպագանդայի և կուլտուրական շինարարության հերթական խնդիրների մասին, միանգամայն ավելորդ չէ, այլ անհրաժեշտ է շեշտը դնել մեր աշխատանքի սկզբունքային հիմքերի վրա, չերեան հանել այն սկզբունքայինը, վոր բնորոշում է մեր ազգացության, մասսաների վերադաստիարակման և դաստիարակության մեր բոլոր միջոցների բովանդակությունն ու նպատակադրումը և այդպիսով տալ մեր ամբողջ աշխատանքի հիմնական գիծը, հիմնական կրիտերիումը: Այդ անհրաժեշտ է մանավանդ այն պատճառով, վոր ազատվելով կենտկոմի ղեկավարության մեջ լեղած աջ տարրերից, մենք բոլորովին չենք վերացրել աջ թեքում և մեր աշխատանքի բազմաթիվ բնագավառներում արտահայտվող տուճին աջ տրամադրությունների տակ լեղած ուժեղ հոգը:

Միանգամայն իրավացի չէ ընկ. Ստալինը, վորը նույնմերջան պլենումում նշեց, վոր աջ թեքման ուժն աճման մեջ է, վոր աջ թեքումը կուժեղանա և կամրապնդվի նոր դժվարությունների առկայությանը:

I. ՅԵԼԱԿԵՏԱՅԻՆ ԴԻՐՔԱՎՈՐՈՒՄ

Կուլտուրականությունը, գիտությունը, գրագիտությունը, գեղարվեստը ինքնանպատակ չէ, այլ սոցիալիզմի համար պայքարելու միջոց:

Մեր ամբողջ կուլտուրական շինարարության, մեր ագիտացիայի և պրոպագանդայի միակ նպատակն է մասսաները ներգրավել դեպի սոցիալիստական շինաբարություն, մասսաներին սովորեցնել անցման շրջանի դժվարությունների դեմ պայքարելը, նրանց վերջնականապես ազատել պրոլետարիատին խորթ ազդեցություններից:

Այդ նպատակին մենք հասնում ենք, մեր ամբողջ աշխատանքը յենթարկելով հեղափոխության կոնկրետ խնդիրներին նրա զարգացման այս կամ այն աստիճանի վրա: Մեր ագիտացիոն-պրոպագանդիստական աշխատանքի բովանդակությունը յեվ մեր կուլտուրական շինարարության ուղղությունը կանխորոշվում են այն խնդիրների ամբողջությամբ, վոր մեր առաջ հարուցում է հեղափոխությունը իր զարգացման օվյալ աստիճանում:

Հետևաբար, ագիտացիայի և պրոպագանդայի և ամբողջ կուլտուրական շինարարության հիմնական գրոյթները բնորոշելու համար մենք պարտավոր ենք հաշվի առնել խնդիրների այն շարանը, վոր հեղափո-

խության տվյալ ետապում հանդիսանում է հիմնականը:

Տվյալ եպոխային առաջադրվող հիմնական խնդիրները բնորոշվում են մեր չերկրի ինդուստրիացման արագ ասեմպի, գյուղատնտեսության կոլեկտիվացման, նոր հսկա գործարանների կառուցման, մեր մետաղագործական, ածխի, նավթի արդյունարերության բարձրացման, և սրա հետ միաժամանակ, գյուղացիական տնտեսության արտադրականությունը բարձրացնելու անհրաժեշտությամբ:

Այս բոլոր հսկայական հարցերը՝ ԽՍՀՄ-ի ժողովրդական տնտեսության մասնավոր-կապիտալիստական հատվածի վրա վճռական հարձակում գործելու խնդիրները—մեր առաջ ամբողջ հասակով դնում են կուլտուրական հեղափոխության հարցը:

Կուլտուրական հեղափոխության խնդիրը դրվում է իբրև ախորվա գործնական խնդիր, վորովհետև առանց աշխատավորների ամենալայն մասսաների կուլտուրական մակարդակը բարձրացնելու, մենք չենք կարող հաջողությամբ վերջացնել մասնավոր-կապիտալիստական հատվածի վրա կատարվող մեր հարձակումը:

Յեթե խնդրին մոտենալու լինենք բյուրոկրատիկ ձևով, զուտ ձևականորեն և չերկրի ինդուստրիացումն ու կոլեկտիվացումը պատկերացնենք իբրև պետության կողմից վորոշ քանակությամբ նյութական միջոցների հատկացում և ճարտարագիտական տեխնիկական ուժերի մասնակցություն, այն ժամանակ, իհարկե, դժվար կլինի հասկանալ կուլտուրական հեղափոխության նշանակությունն ու իմաստը, այն ժամանակ, իհարկե, «լավ» տնտեսավարի համար՝ խրճիթ-ընթերցարանի,

անգրագիտութիւնը վերացնելու համար ծախսված փողերը կորած փող կլինեն:

Իսկ յեթե ցույց տանք կուսակցական մոտեցում և ունենանք դասակարգային պարզ ու հստակ մոտեցում, ապա գծվար չե չերկրի ինդուստրիացման մեջ յերևան բերել դասակարգային պայքարի մի նեվ, պրոլետարիատի դասակարգային հարձակման մի չեղանակ մասնավոր-կապիտալիստական հատվածի վրա: Միանգամայն հասկանալի չե, վոր աշխատավորների շարքերի համապատասխան վերակազման խնդիրը, բանվորների և գյուղացիների մոբիլիզացիան չերկրի ինդուստրիացման ընդհանուր լուղուզի ներքո, հանդիսանում են որվա ամենակարևոր խնդիրները: Այս կապակցութեամբ կուլտուրական հեղափոխութիւնը մեզ համար համապատասխան կոնկրետ իմաստ է ստանում:

Մեր աշխատանքը գլուղում, պայքարը կոլտընտեսութիւնների համար, պայքար դասակարգային ճիշտ գծի, հենց այժմ ել մի շարք փաստեր են մատակարարում այն մասին, վոր մեր չքավորը, մեր բաւրակը հաճախ խաբված են դուրս գալիս՝ չերբեմն կուլակի պոչն են հանդիսանում: Այդ առաջ է գալիս այն պատճառով, վոր վորոշ դեպքերում մեր ձեռնարկումները վիժում են շնորհիվ նրան, վոր մենք չերբեմն չենք կարողանում իր ժամանակին ներգրավել չքավորութեան, բաւրակների և միջակների հսկայական մասան, չենք կարողանում նրանց համապատասխան ձեւով կողմնորոշել և նախապատրաստել նրանց կուլակի դեմ տնտեսական և քաղաքական պայքար մղելու համար:

Բաւրակութեան կենցաղը լավացնելու, նրա աշ-

խատանքը պաշտպանելու համար մղվող պայքարը հաճախ հինց դեմ է առնում անկուլտուրականութեան հարցին: Հաճախ մեր կոլտնտեսութիւնների քայքայումը վոչ պակաս չափով բացատրվում են փորձված կոլտնտեսների բացակայութեամբ, կոլտնտեսութիւններում աշխատողների կուլտուրական ցածր մակարդակով: Կարելի չե հարցուրավոր, հազարավոր որինակներ բերել այն մասին, վոր մեր հստակ դասակարգային դիժը գլուղում, ինչպես և քաղաքում, շատ հաճախ խեղաթուրվում է պատրաստված դեկավարների բավականաչափ կադրերի բացակայութեան շնորհիվ:

Մասնավոր-կապիտալիստական հատվածի վրա վճռական հարձակման անցնելու եպոխտում, մենք չենք կարող առաջ շարժվել առանց կուլտուրական հեղափոխութեան հարցի գոնե նախնական լուծման: Չենք կարող առաջ շարժվել քանի դեռ չենք բարձրացրել աշխատավորների լայն մասսաների կուլտուրական զարգացման մակարդակը միջանի տատիճան ավելի վեր, քան թե այժմ է:

Այսպիսով, ժխտելով բոլորովրատիկ մոտեցումը մեր չերկրի սոցիալիստական շինարարութեան հարցերին, ժխտելով չինովնիկական մոտեցումը ինդուստրիացման և սոցիալիստական վերակառուցմանը, այդ հարցերի մեջ նշելով դասակարգային մարտերի մի հսկայական ձև, մենք այդ կոնկրետ կապակցութեամբ ել հենց դնում ենք թե ագիտացիայի և պրոպագանդայի խընդիրները և թե ամբողջ կուլտուրական շինարարութեան խնդիրը:

Ահա հիմնականում մեր դրույթը, վորը հիմնված է մասսաները ներգրավելու սոցիալիստական շինարար-

բութան մեջ, դասակարգային մարտի նոր ձևին ակ-
տիվ կերպով մասնակից դարձնելու համար:

ԱՅԺՄՅԱՆ ԵՏԱՊԻ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Սակայն հենց նոր մեր կողմից այդպիսի ընդհա-
նուր ձևով բնորոշված խնդիրը դեռ բավական չէ: Այդ
բնորոշումը մեզ տալիս է մեր աշխատանքի միայն
հիմնական շրջանակները պրոլետարիատի դիկտատու-
րայի ամբողջ ժամանակաշրջանի, կապիտալիզմից դե-
պի սոցիալիզմ լեղած ամբողջ անցման շրջանի համար:
Սակայն մեր աշխատանքը կոնկրետ ձևով մենք կա-
րող ենք կառուցել միայն այն ժամանակ, յերբ այդ
ընդհանուր խնդիր-դրույթը մենք կկարողանանք քըն-
նել հեղափոխության ամեն մի ետապի կոնկրետ ա-
ռանձնահատկություններում և յերբեք և վոչ մի դեպ-
քում աչքաթող չանելով ընդհանուր դիրքավորումը:

Ներկա ետապի առանձնահատկությունները կամ,
ուրիշ կերպ ասած, այն բնորոշ գծերն ու առանձ-
նահատուկ պայմանները, վորոնց մեջ մենք ապրում
ենք և վորոնց մեջ այդ խնդիրը պետք էլինի լուծել,
բնորոշվում են հետևյալ հիմնական մոմենտներով՝

ա) Տարեցտարի ավելի և ավելի չեն ամրանում
սոցիալիզմի դիրքերը մեր լերկրում: Կուսակցության
կողմից մատնանշված ինդուստրիալացման գործի ռեալ
իրականացումը փոխում է մեր լերկրի դեմքը: Ժիշտ
այնպես, ինչպես և ամբողջ ԽՍՀՄ-ում, Հայաստանում
ևս կառուցված են նոր գործարաններ և ֆաբրիկաներ,
վերականգնված են և ընդարձակվում են հները, կա-
ռուցված են և կառուցվում են ուժեղ հիդրո-էլեկտրա-
կայաններ, շինված են և շինվում են վոտոգոլ ջրանցքներ:

Շնորհիվ գյուղատնտեսությունը ցույց տրվող լեռան-
դուն աջակցության, գյուղատնտեսության աշխատան-
քի արտադրողականությունը և ընդհանուր արտա-
դրանքն անց է կացել նախապատերազմյան մակար-
դակից: Բայց մենք վոչ միայն պարզապես կառուցում
ենք, վոչ թե պարզապես բարձրացնում ենք տնտեսու-
թյունը, այլ կառուցում ենք այն սոցիալիստական ու-
ղիով, այդ աճումը կազմակերպում ենք բոլորովին նոր
տիպով: Ել չխոսելով այն մասին, վոր աճող արդյու-
նաբերությունն ամբողջովին սոցիալիստական է, և
հետևաբար նրա հսկայական աճումը նշանակում է մաս-
նավորի համարյա կատարյալ վերացումը արդյունա-
բերական արտադրության ասպարիզից (մասնավորն
այդ ասպարիզում շատ աննշան դիրք է գրավում),
շրջանառության ասպարիզում մասնավոր կապիտալը,
մասնավանդ վերջին տնտեսական տարում, զգալի չա-
փով դուրս է մղվել կոոպերացիայի ու պետական առե-
տրի կողմից, իսկ գյուղատնտեսական արտադրության
ասպարիզում խորհրդային տնտեսությունների և տըն-
տեսության կոոպերատիվ ձևերի, մասնավանդ կոլտըն-
տեսությունների, ուժեղ զարգացումը լուրջ հարված է
հանդիսանում կուլակային տնտեսության վերաբեր-
մամբ և կանխորոշում չքավորական և միջակ տնտե-
սությունների առաջիկա զարգացումը:

Այդպիսով, բոլոր գծերով մենք ունենք սոցիա-
լիզմի աճումը՝ լերկրի սոցիալիստական վերականուց-
ման բարձր տեմպ, վորը հիմա արդեն վորակով տար-
բեր է 23—26 թվականից:

Սոցիալիզմի տնտեսական նախադրյալների աճ-
ման և ամրացման այդ պրոցեսին ուղեկցում է պրո-

լետարիատի և նրա ու գլուղի միջև չեղած շաղկապի աճումը և ամրացումը: Եյապես լավանում են պրոլետարիատի, ինչպես և գլուղական չքավորութեան նյութական և կենցաղային պայմանները, բարձրանում և նրանց ակտիվութունը և կուլտուրական-քաղաքական աճումը:

բ) Սակայն չեթե պրոլետարիատը, ագրեսիվ դիրք ընդունելով մեր չերկրի կապիտալիստական տարրերի վերաբերմամբ, ուժեղացնում և ամրացնում և սոցիալիզմի հարձակողական շարժումը, ապա բուրժուազիան լուելլայն չի նահանջում: Նախ, բացարձակապես բուրժուազիան նուշնիսկ աճել և, մանավանդ գլուղական կուլակը: Այդ դրութունը Հայաստանի պայմաններում, ուր չեղել են կուսակցական գծի խեղաթուրումներ, ավելի ևս ելական է: Ել չենք խոսում կուլակութեան մասին, վորը վերջին շրջանում ավելի պայմաններ և ունեցել իր ուժերն ամրացնելու: Առևտրական բուրժուազիան դուրս մղվելով խոշոր առևտրի ասպարիզից, ավելի և ավելի դառնում և սպեկուլյատիվ տարր: Նա ճարպկորեն ոգտագործում և մեր պարենավորման դժվարութունները և նվաճում իր գոյութեան համար ժամանակավոր պայմաններ:

Յերկրորդ, բուրժուազիան (թե քաղաքի և թե գլուղական կուլակը), նահանջում և, բնականաբար, վոչ առանց կուլի: Մեր բոլոր սոցիալիստական ձեռնարկումներին նրանք կատաղի դիմադրութուն են ցուց տալիս:

2⁶ վոր, չեթե Նեպո առաջին նվագ կարող եր բուրժուազիայից հուլսա սալ, թե հնարավոր է, թեկուզ պեճական հսկողութեան սակ, պահպանել կա-

պիսալիստական ճահագործման վորո՞ւ աղբյուրներ, ապա Նեպո ալժմլան եճապը, բանի գնում, այնքան ավելի վոչ մի կասկած չի թողնում, վոր նա այնպիսի մի բաղափականութուն է, վորը հիմնված է կապիսալիստական տարրեր վերջնականապես դուրս մղելու, այս անգամ կապիսալիզմի հեճց առմաստները վոչնչացնելու վրա:

Հենց այն ժամանակ, չերը սոցիալիզմը խոր արմատներ և գցում, չերը բուրժուազիան սկսում և կորցնել իր հենակետերը, մենք վկա չենք դառնում չերկրի բոլոր բուրժուազական տարրերի ակտիվացման՝ դասակարգային պալքարի սրման իրողութեանը:

Գլուղի կուլակային տարրերը համառ պալքար են մղում խորհրդային իշխանութեան ձեռք առած բոլոր միջոցների դեմ: Նրանք մեթոդների մեջ խտրութուն չեն դնում, դիմում են անգամ գինու ոգնութեան՝ մոլորեցնելու նպատակով, խաբում զանազան խոստումներով, կոլտնտեսութունների մեջ են ներսողոսկում հազար ու մի միջոցներով նրանց վարկաբեկելու համար, ջանում են աղավաղել մեր աշխատանքների բոլոր ձևերն իրենց ոգտին ոգտագործելու նպատակներով, տանում են մինչև անգամ ակնհայտ կուլակային ագիտացիա խորհրդային իշխանութեան դեմ, ահաբեկման չենթարկում խորհրդային հասարակայնութեան գործիչներին՝ գլուղթղթակիցներին ու մեր գլուղական ակտիվի մշուս ներկայացուցիչներին և դիմում այլ միջոցների, վարելով հետևողական դասակարգային պալքար: Վոչ վոքի համար այժմ զաղտնիք չե, վոր գլուղական շինարարութեան բոլոր ասպարեզներում սուր դասակարգային պալքար և տե-

դի ունենում, լերքիմն նուրբ ձևերով: Նույնը մի փոքր այլ ձևերով մենք ունենք նաև քաղաքում:

գ) Այդ պալքարն իր արտացոլումն է գտնում իր գեոլոգիական վերնաշենքի բոլոր բնագավառներում:

1. Ավելի սուր տատանումներ են նշվել ինտեկտիվների շարքերում: Այդ ինտեկտիվների մի մասն ավելի պարզ և անկեղծ կերպով և սկսել արտահայտել արդի մեր բուրժուազիայի սպասելիքներն ու պահանջները:

2. Հիմնական հասարակական գիտությունների մեջ, թե՛ եկոնոմիկայի և թե՛ փիլիսոփայության բնագավառում, բուրժուազական գիտնականներն ավելի ակտիվ դիրքեր են գրավել մարքսիզմի հանդեպ:

Տնտեսական խնդիրների շուրջը գրված կան մի շարք աշխատություններ, վորոնք պահանջում են ինդուստրիացման տեմպը թուլացնել, թույլ տալ հողի մասնավոր սեփականություն, այն ե՛՛ հողի առուծախ, բանվորների աշխատավարձի իջեցում, նեպի շրջանակների ընդլայնում և այլ կուլակային պահանջներ:

Փիլիսոփայության բնագավառում վերածնվում են Մարքս-Ենգելսին վերանայելու տերտերական-իդեալիստական փորձերը:

Գեղարվեստի և գեղարվեստական գրականության բնագավառում մենք ունենք բուրժուազական եստետիզմի և ազգային-ուսմանտիկական չեղանակների վառ որինակներ:

Առհասարակ բոլոր ուղղություններով մենք նկատում ենք հակախորհրդային ագիտացիայի ուժեղացում, կրոնական աղանդների և նացիոնալիզմի աշխուժացում:

Իսկ այդ բոլոր արամադրություններն այս կամ այն ձևով իրենց արտացոլումն են գտնում թե՛ խորհրդային և տնտեսական ապարատի մեջ և թե՛ դպրոցում:

Այս բոլոր ասպարեզներում սուր պալքարը պետք է բացատրել վոչ՝ միայն տնտեսական պալքարի արտացոլմամբ, այլ և նրանով, վոր պրոլետարիատը վճռական միջոցներ է ձեռք առնում բուրժուազիայի գաղափարախոսներին գիտության բոլոր բնագավառներից դուրս մղելու համար, այդ չափազանց պատասխանատու բնագավառում նույնպես իշխող բարձունքները գրավելու համար: Իսկ այդ հարկավոր է: Առանց այդ չլա գնալ չի լինի, վորովհետև չեղկրի սոցիալիստական վերակառուցումը պահանջում է ավելի շատ աշխատանք, ավելի մեծ ծառայություններ գիտության բոլոր ճյուղերից:

Բուրժուազիան բոլոր ասպարեզներում՝ թե՛ գիտության մեջ, թե՛ դպրոցում և ամեն տեղ հուսահատ պալքար է մղում մեր դեմ իր դիրքերը չգիշելու, իր ազդեցությունը գոնե գոյություն ունեցող չափերով աշխատավորության վրա պահպանելու համար:

Յեվ ահա, լեթե մենք ուզում ենք պահպանել մեր չեղկրի ինդուստրիացման տեմպը, խորհրդային և կոլեկտիվ տնտեսությունների շինարարության տեմպը, իսկ ուրիշ կերպ լինել էլ չի կարող, լեթե մենք չենք ուզում ստեղծել «չեղկրի սոցիալիստական վերափոխումը վիժեցնելու սպառնալիք», ապա մենք դրան համապատասխան պետք է «ձիգ կենանք» նաև մեր իդեոլոգիական աշխատանքի բոլոր բնագավառներում, պետք է նվաճենք գիտության, գեղարվեստի բոլոր

բարձունքները, վերջնականապես պետք է հաղթահարենք բուրժուազիային դպրոցում, պետք է բարձր մակարդակի հասցենք իրոք վոր ամենալայն մասսաները նկատի առնող մեր պրոպագանդան և ազիտացիան:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԲՈՒՈՐ ԶԵՎԵՐԻ ՅԵՎ ՄԵԹՈԴՆԵՐԻ
ՄԱՔՍԻՄԱԼ ՄԻՍՆԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Այս կապակցութեամբ կուլտուրական հեղափոխութեան խնդիրը չերկկողմանի բնույթ է բնորոշում: Մենք վոչ միայն պետք է բարձրացնենք մասսաների կուլտուրան, մենք վոչ միայն պետք է պատրաստենք նոր շինարարներ, այլ մենք պետք է նրանց պատրաստենք ամեն տեսակի բուրժուազական տրամադրութեանների, բուրժուազական ազդեցութեանների դեմ կատարի պայքար մղելու վողով: Մեր ամբողջ կուլտուրական շինարարութեանը, մեր ամբողջ ազիտացիան և պրոպագանդան չենթակա չեն հենց այդ խնդրին:

Այդպիսով, մեր կուլտուրական աշխատանքը մեր շինարարութեան բոլոր ասպարեզներում, մեր քաղաքականութեանը, պրոպագանդան, ազիտացիան, զըպրոցը և այլն, պետք է ուղղված լինեն դեպի մի միակ նպատակ—այդ բոլորը միասնական պիտի լինեն իրենց նպատակի, ուղղութեան իմաստով—միասնականապես հարվածի իմաստով, վորը մենք պետք է տանք բուրժուազական իդեոլոգիային, վորովհետև բուրժուազական չէրկութեանի բոլոր և ամեն տեսակ ձևերը ձգտում են դեպի մի միակ նպատակը՝ չեռ պահել պրոլետարիատի հարձակումն ու աճումը, նրա իդեոլոգիայի տղեցութեանն աշխատավորների ամենալայն մասսա-

ների վրա, չեռ պահել սոցիալիզմի հարձակողական ընթացքը, ամրապնդել իր բուրժուազական դիրքերը:

Ուստի պետք է հաշվել մեղանական և քնասակար այն մոտեցումը, վոր ժողովրդական լուսավորութեան, կուլտուրական շինարարութեան վրա նայում է վոչ հստակ դասակարգային տեսակետից—թերագնահատում դասակարգային պայքարը կուլտուրայի բնագավառում:

Անհրաժեշտ է ապահովել միասնականութեան մաքսիմումը մեր աշխատանքի բոլոր մեթոդների նկատմամբ կուլտուրական շինարարութեան, ազիտացիայի և պրոպագանդայի, պրոֆմիութեանների կուլտաշխատանքի, ժողովրդական լուսավորութեան, կոմկերիտմիութեան, կինկազմակերպութեանների, պիոներների և այլն աշխատանքի բոլոր ասպարեզներում: Միայն այդպիսի միասնական նպատակ դնելով է, հարձակման միասնական պլան դնելով է, վոր մենք կկարողանանք գործը ճիշտ կերպով տանել: Մեր պրակտիկան ապացուցել է, վոր հենց այդ միասնականութեանն է, վոր մեղանում չկա: Աշխատանքի վորոշ ճյուղերում մենք ձեռք ենք զարկել զուտ անսկզբունքային «կուլտուրնիկութեան», մյուս ճյուղերում՝ զուտ գրքից քաղած, սոցիալիստական շինարարութեան պրակտիկայից կտրված ուսման, չերրորդ ճյուղում՝ չենք կարողացել աշխատանքն այնպես կարգավորել, վոր գործն ոգուտ ունենա. հետևանքն այն է չեղել, վոր առանձին ճյուղեր չեռ են մնացել, որինակ՝ գիտութեանն ու դեղարվեստը և խեղաթելութեաններն ազիտացիայի և կուլտուրական պրոպագանդայի ասպարի-

զում, և մանավանդ մասսայական քաղ. և կուլտուր-սավորչական աշխատանքի բոլոր ձևերում:

Շնորհիվ այդ հանգամանքին, ստացվում են ճեղքեր, վորոնց միջով բուրժուական իդեոլոգիան մի ճյուղից, մի պատուհանից դուրս մղվելով, ներս և խուժում մի ուրիշ ճյուղ, մի ուրիշ պատուհանով: Իդեոլոգիական ճակատը պետք է այնպես կազմակերպել, վոր ստացվի մի անընդհատ պարիսպ:

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՉԱԿԱՆ ՍԿԶԻՈՒՆՔՆԵՐ

Ամբողջ իդեոլոգիական ճակատի ճիշտ, հաջող կազմակերպության, հարվածի միասնականությունն ապահովելու հիմնական պայմանը հանդիսանում է մեր կուսակցության աշխատանքը՝ բջջից մինչև կենտկոմ. վորովհետև կուսակցությունն իրեն սոցիալիզմի ամբողջ շինարարության ղեկավար, ուրեմն և՛ կուլտուրական շինարարության, պետք է իմանա իր ձեռքերում կենտրոնացնել կուլտուրական շինարարության իսկական ղեկավարությունը, պետք է կարողանա ժամանակին քաշել և իրենց տեղը դնել մեր շինարարության ղեկավարությունից խուսափող առանձին ուղակները:

Այդ կապակցությամբ մեր առաջ զրվում է մի շարք պրոբլեմներ, կուսակցության ուժերն այնպես վերակազմակերպելու, այնպես դառավորելու, վորպեսզի ապահովվի ղեկավարության մաքսիմումը կուլտուրական շինարարության զանազան ճյուղերի նկատմամբ, ինչպես նաև զանազան ճյուղերի իրար մեջ ունեցած կապի մաքսիմումը:

Միանգամայն պարզ պետք է պատկերացնել կուսակցության տեղն այդ ամբողջ դործի մեջ: Յեթե կուսակցության շարքերում առանձին տատանումներ գոյություն ունեն, յեթե կան ուղորդունիստական տարրեր, վորոնք չեն հասկանում դասակարգային պայքարի այժմյան ետապի ելությունը, յեթե աղապիսիններ չեն մերկացված, կարող են կազմալուծել կուսակցական շարքերը, տանելով սխալ, վոչ բալլեիկյան գիծ ինչպես տնտեսական, այնպես և կուլտուրական շինարարության ասպարիզում: Հետևաբար կուսակցության շարքերի իդեոլոգիական անաղարտությունը, նրա պարզ, հաստատուն քաղաքական դրույթները մեր պայքարի բոլոր հարցերի նկատմամբ, վճռական բալլեիկյան պայքարը բոլոր տատանումների և յերերումների դեմ, բոլոր թեքումների դեմ՝ ամենաանհրաժեշտ պայմանն է, վորպեսզի կուսակցությունը ղեկավարությունը բարձրության վրա լինի*:

Հարցերի այս խմբից հետո գալիս են այն խնդիրները, վորոնցով կուսակցությունը պետք է ազդի աշխատավորների ամենալայն մասսաների վրա:

Առաջին հերթին՝ պրոֆմիությունները, կոմյուրիտմիությունը, կանանց կազմակերպությունները և ապա նաև մյուս հասարակական կազմակերպությունները և հենց խորհրդային ապարատը: Այդ կազմա-

* Ուստի չի կարելի հանցագործություն համարել, յերբ նախկին ղեկավարությունը մի շարք տարիների ընթացքում հաստատուն հայացք չի ունեցել մեր գլխավոր թշնամու՝ դաշնակցական կուսակցության սոցիալական ելույթյան մասին (սեպ. կենտկոմի կոչից հրատարակված «Կուսակցության խնդիրները իդեոլոգիական ճակատում» գրքույկը):

կերպություններից չուրաքանչյուրը, այդ խողովակներից ամեն մեկն ունի իր աշխատանքի ուրույն ճյուղը, իր ուրույն պայմանները: Այդ կազմակերպությունները զանազան ձևեր են, վորոնց միջոցով կուսակցությունը պետք է կապվի մասսաների հետ և ներգրավի նրանց սոցիալիստական շինարարության ընդհանուր գործի մեջ: Կուսակցությունը պետք է այդ բոլոր կազմակերպությունների մեջ ապահովի իր ղեկավարությունը (հարվածի միասնականություն) և ապահովի նրանց աշխատանքի ձևերի և մեթոդների աշխուժացումը:

Հենց այս տեսանկյունով էլ դրվում է կուսակցական ագիտացիայի և պրոպագանդայի բաժինների հարցը, վորոնց հսկայական կազմակերպչական դերը մեզ նից պահանջում է ավելի մեծ ուշադրություն, այդ բաժիններում աշխատողների ավելի լավ ընտրություն, վորովհետև նրանց վիճակված է իրենց ձեռքում կենտրոնացնել չերկրի ամբողջ կուլտուրական շինարարության ղեկավարությունն ու ուղղումը:

II. ՈՒՐ ՅԵՎ ԻՆՉՊԵՍ ՈՒՂՂԵԼ ՀԱՐՎԱԾՆԵՐԸ

Բուրժուազիան, վորը իր հետեւում ունի հարյուրավոր տարիներ, դարավոր կուլտուրա, մշակել և ագիտացիայի և պրոպագանդայի, մասսաների վրա ազդելու համար չափազանց կատարելագործված ձևեր:

Բուրժուազիայի ագիտացիան և պրոպագանդան այնպես են դրված չեղել, վոր շրջապատում չի չեղել մի առարկա, չի չեղել մի քայլ, վոր ագիտացիա հանի հանուն բուրժուայական աշխարհայացքի: Թե տանը, թե դպրոցում, թե չեկեղեցում, մարդուս ամբողջ շրջապատում այնպիսի պայմաններ ելին ստեղծվել, վորոնց միջոցով թափանցում էր բուրժուայական ազդեցությունը և նրանով ներծծվում էր ամբողջ միջավայրը:

Դասակարգային մարտերի սրման, հեղափոխական շարժման աճման ներկա ետապում ևս կապիտալիստական չերկրների բուրժուազիան դեն է չարտում արդեն ազդեցություն վարկարեկված միջոցները և անցնում ամենակատարյալ ձևերին, վորոնցից ամենազբաղապարհուն են՝ ալժմյան միջազգային սոցիալ-դեմոկրատիան, սպորտ-միությունները, ամեն տեսակ լիգաները, զանազան առաքինություններ և այլն և այլն:

Այդ տեսակետից մենք, իհարկե, դեռ չենք հասել բուրժուազիային, մենք դեռ քիչ բան ենք արել: Նույնիսկ մեր ազդեցության հիմնական լծակները, պրոլետարական իդեոլոգիայի մասսաների վրա ազդելու հիմ-

նական միջոցները դեռ բավականաչափ անաղարտ չեն, դեռ բավականաչափ չեն ծառայում մեր նպատակներին: Յեվ ընդհանրապես բուրժուազիայի կողմից մասսաների վրա ազդելու հիմնական զենքերից միջանիսը դեռ շարունակում են մնալ մեր չերկրում բուրժուազիայի ձեռքում:

Յեկեղեցին՝ բուրժուազիայի գլխավոր զենքերից մեկը վոչ միայն գոյություն ունի, այլև տարբեր ձևերով վերջին ժամանակներս աշխուժացրել և իր գործունեությունը: Դպրոցը, վոր մասսաները դաստիարակելու հիմնական միջոցն է և, ինչպես հայտնի չե, մասսաների վրա ազդելու և հին կարգերի պաշտպաններ պատրաստելու ամենալավ միջոցն էր, մեզանում, մեր ձեռքում, դեռևս մինչև այժմ վերջնականապես չի դարձել պրոլետարիատի զենք, բառիս բուն իմաստով:

Մենք դեռ չենք կարողացել մեր կյանքի բազմազան կողմերն աչնպես ոգտագործել, վոր ամեն մի գիծ, ամեն մի դետալ ագիտացիա մղի հոգուտ խորհրդային իշխանություն:

Կինույի և թատրոնի աշխատողները լավ դրված նկարի մասին սովորաբար ասում են, թե «այստեղ վոչ միայն մարդիկ, այլև առարկաներն են խաղում»:

Այդպիսի նկարում ամեն մի իր, ամեն մի առարկա աչնպես և կառուցված և դրված, վոր նա խոսում, ագիտացիա չե մղում: Այդպիսի և արդյոք դրված մեզանում գործը: Դպրոցները, ակումբները, իրճիթ-ընթերցարանները, լիկկաչանները, աչն ամենը, ինչ վոր ուզում էք, այդպիսի են արդյոք դրված, խոսում են արդյոք իրերը:

Մենք պետք է խոստովանենք, վոր շատ հաճախ

նրանցում մարդիկ նույնիսկ չեն խոսում, ել ուր մնաց առարկաները:

Վերցրեք Հայաստանի ամենալավ, ամենահարուստ ակումբներից մեկը՝ Լուսաշխի տունը: Դեռ լավ է, վոր այստեղ մեր զեկավարներից մի քանիսի պատկերները կան, բայց դուք այստեղ չեք գտնի վոչ մի դիագրամ, վոչ մի նկար, վորը խոսեր մեր արդյունաբերության, տնգրագիտության վերացման, կոլտնտեսությունների շինարարության, մեր խնդիրների, մեր պայքարի մասին, այդ տեսակետից բացարձակապես վոչինչ չկա այստեղ: Այստեղ կան մի շարք նկարներ, ամեն տեսակ ծովեր, մշուշապատ լեռներ, արևելյան քարվանսներ և այլ գեղարվեստական հրաշալիքներ: Բայց նպաստում են արդյոք այդ լեռներն ու ծովերն ուսուցչին, կուլտուրնիկին՝ ակտիվ հասարակական խորհրդային աշխատանքի մեջ քաշելու: Հագիվ թե: Յեթե աչ, ապա շատ հեռավոր չափով, նույնքան մշուշապատ, վորքան և ակումբի պատերին նկարած մառախուղները:

Իսկ այդպես է ստացվում մեզանում, վորովհետև նախորդ հաստատուն դրույթ չուենք, մենք ակումբ ենք բաց անում, մի կերպ կահավորում, իսկ հետո վերցնում և ծրագիր կազմում՝ չերգեցիկ խմբակ, դրամատիկական խմբակ, քաղխմբակ և աչն: Իհարկե, այդպիսի ակումբները, վորոնք լավագույն դեպքում, չեթե դահլիճ ուենեն, դառնում են խորհրդակցությունների և ժողովների վայր—վոչ միայն չեն կարող իրենց աշխատանքով արտացոլի մեր կյանքի ընթացիկ մարտական խնդիրները, այլև չեն կարող տանի թաղուսավարչական աշխատանք կատարել:

Պետք է միայն նայել մեր ակումբներին, պետք

և միայն նաչել մեր քաղաքաշխատանքին, և մանավանդ այն պարագաներին, վորի մեջ այդ աշխատանքն ընթանում է, վորպեսզի հասկանանք, վոր մենք չեա հնք մնում այն կարիքներից, վոր մեր առաջ դնում և կուսակցությունը:

Դանի՞ կռակ արժեն «իդեոլոգիական ֆրոնտի» աշխատանքներն ուժեղացնելու մասին չեղած բազմաթիվ խոսակցությունները, չերբ «փոքրիկ» հարցում, փոքրիկ խրճիթ-ընթերցարանում, վորը կոչված է լինելու կուլտուրական ոջախ գյուղում, այդ խրճիթ-ընթերցարանում վոչ պատահան կա, վոչ դուռ, վոչ գրականություն, միշտ ցուրտ և և դատարկ: Եղևնչպես է, վոր կարծես մեր խոսքն ու գործն իրարից տարբեր են: Մենք խոսում ենք այն մասին, վոր մեր չերկրում մենք պետք է ավելի և ավելի բարձրացնենք մասսաները, վոր ագիտացիան և պրոպագանդան դրան պիտի ոգնեն, վոր վոչ միայն մարդիկ, այլև առարկաները պետք է խոսեն, իսկ դուրս է գալիս այնպես, վոր նույնիսկ այն փոքրիկ հնարավորությունները, վոր մեկ մոտ կան մասսաները դաստիարակելու և մեր աշխատանքի մեջ քաշելու համար, այնպիսի ձևով են հրամցվում, վորը հազիվ թե հնարավոր լինի դրավիչ համարել:

Իսկ հարկավոր է ագիտացիայի, պրոպագանդայի, կուլտուրական շխառարարության բոլոր սեռակներն այնպես կազմակերպել, վոր ճրագ (այդ սեռակները) հնարավորին չափ խորք յեվ լայն կերպով քնդգրկեն աշխատավոր մասսաները, հնարավորին չափ ինքնուրույն կերպով ծավալեն այդ մասսաների սեղծագործական ձեռներեցությունը յեվ հմտորեն ուղղեն այդ

ձեռներեցությունը հոգուս մեր յերկրի սոցիալիսական շխառարարության:

ԲՅՈՒՐՈՂԻՐԱՏԻՉՄԸ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱԿԱՆ ՄԵՋ

Չկարծեք, թե բյուրոկրատիզմը միայն խորհրդային չինովնիկի, ֆինոզոկոմատի կամ Գործադիր կոմիտեի չինովնիկի հատկություն է, վորը գործ ունի ամեն տեսակ բախանների, հաշիվների, չերկար անվերջ շարք թվերի կամ խնդրատուների հետ: Բյուրոկրատիզմը մեղանում գոյություն ունի շատ բնագավառներում, դրանց շարքում և կուլտ-լուսավորչական աշխատանքում. սրա պատճառն այն է, վոր չկա բավականաչափ հստակ կողմնորոշում դեպի մասսաները: Հաճախ, չերբ վորեւ տեղ դրվում է կուլտ-լուսավորչական աշխատանքը լավացնելու, լայնացնելու խնդիրը, համարյա միշտ հարց է հարուցվում հաստիքների (շտատների) մասին: Իհարկե, չի կարելի ասել, թե հաստիքը վոչ մի նշանակութուն չունի, բայց հասարակական ձեռներեցությունը հաստիքի խնդրով փոխարինելն է արատը: Աշխատողի խնդիրն այն է, վոր գտնի, սովորեցնի և առաջ քաշի հետզհետե նորանոր կադրեր վոչ թե շտատների կարգով, այլ լայն հասարակական ձեռներեցության կարգով:

Վերցնենք բյուրոկրատիզմի մի ուրիշ որինակը կուլտ-աշխատանքի մեջ: Որինակ, մեր պրոֆմիությունների կուլտուրավորչական աշխատանքը: Մինչև այժմ մարդիկ (իսկ աղապիսիները չեղել են նաև Հայաստանի պրոֆմիությունների դեկավար վերնախավի մեջ) չեն հասկացել, վոր կուլտուրական հեղափոխությունը

կտրելի չե միայն այն ժամանակ բարձրացնել, չերբամբողջ մտասան, խորհրդային հասարակայնություն բոլոր ողակներն իրենք կհաշտնաբերեն ձեռներեցություն, իրենք հետամուտ կլինեն մասսաների կուլտուրականությունը բարձրացնելուն: Մի այնպիսի հզոր կազմակերպության ղեկավարներից միքանիսը, ինչպիսին պրոֆմիություններն են, վորոնք ըստ բոլոր նշանների իրենք պետք է վերցնելին իրենց ուսերի վրա յերկրի կուլտուրամոլորչական աշխատանքի մի խոշոր մասը, մինչև այժմ մտածել են և գուցե մինչև այժմ ել շարունակում են մտածել, վոր կուլտուրամոլորչական աշխատանքը պետական մարմինների, քաղաքացիավարի գործն է. պրոֆմիությունների մասնակցությունն արտահայտվում է միայն «վճարումներ» կատարելով և հսկողությամբ, իսկ նրանց ուղղակի պարտականությունն է վոչ թե կուլտուրամոլորչական աշխատանքը, այլ միայն բանվոր դասակարգի տնտեսական շահերի պաշտպանությունը:

Ահա հենց այս է բյուրոկրատիզմը, չինոֆիկական մոտեցումը կուլտուրական աշխատանքի խնդիրներին:

Այսպես ուրեմն, մենք պե՞տք է ամբողջ կուլտուրական շինարարության յեվ մասսաների բաղադրական գասթադակության խնդիրն այնպես դնենք, վորպեսզի մեր բոլոր ձեռնարկությունները, մեր բոլոր կազմակերպություններն ու հիմնարկությունները լինեն վոչ միայն սնեսական, պրոֆեսիոնալ յեվ բաղադրական կազմակերպություններ, այլև միաժամանակ կասարեն կուլտուրական հեղափոխության գործը: Մենք պետք է հետամուտ լինենք այնպիսի դրություն,

վորպեսզի գյուղական կոոպերատիվը լինի վոչ միայն առևտրի կենտրոն, այլև կուլտուրական կենտրոն: Մենք պետք է հետամուտ լինենք այնպիսի դրություն, վորպեսզի մեքենաները, ակումբները, կոոպերատիվները, կոլտնտեսությունները, դպրոցները միաբերան խոսեն մեր քաղաքականության դասակարգային ելուծյան մասին, թկտիվ աշխատանք տանեն մասսաները դաստիարակելու և կուսակցության հիմնական լոզունգների շուրջը համախմբելու համար:

Իրեր որինակ, վոր մեռյալ մեքենան ել կարող է խոսել, կարելի չե վերցնել Հայգյուղկոոպի մեքենաների հայթայթման բաժինը: Այդ բաժինը չեր կարողանում պատկերացնել, թե ինչպես պետք է մեքենաները բաշխել: Մենք ել չենք խոսում այն մասին, վոր նա չուներ կողմնորոշում դեպի կուլտուրական-քաղաքական աշխատանքը: Այդ բաժինը չեր պատկերացնում, վոր հարկավոր է ոգնել կոլտնտեսություններին, խորհրդային տնտեսություններին, գյուղական չքավորներին և միջակներին, վոր պետք է ամեն կերպ աշխատել վորպեսզի մեքենաները վոչ միայն կուլակի ձեռքը չընկնեն, այլև նպաստեն չքավորության և միջակ գյուղացիների արտադրական կոոպերացմանը: Այս բոլորը նրանք չելին հասկանում, չգիտեցին, այլ պարզապես մեքենաներով առուուուր ելին անում, ինչպես վոր հեշտ եր, այնպես ել ծախում ելին:

Հետևանքն այն է լինում, վոր մեքենաները մեծ մասամբ ընկնում են կուլակային և ունևոր տարրերի ձեռքը: Այստեղ մեքենան խոսեց, բաց վոչ հոգուտ խորհրդային իշխանության, վոչ հոգուտ կոլտնտեսության:

ՆԱՅԻՈՆԱԼԻԶՄ-ԴԱՇՆԱԿԻԶՄ-ԿՈՒԼԱԿ ՅԵՎ
ՅԵԿԵՂԵՑԻ

Մոտենալով իդեոլոգիական ֆրոնտի հարցերն ա-
վելի կոնկրետ կերպով դնելուն, մենք պետք է հետե-
վենք բուրժուազական իդեոլոգիայի արտահայտման հիմ-
նական ձևերին, պիտի հետևենք այն խողովակներին,
վորոնցով այդ իդեոլոգիան ներս է թափանցում աշ-
խատավորների շարքերը, նշենք պաշարի կոնկրետ ճա-
նապարհները:

Գոյություն ունեն հակապրոլետարական իդեոլո-
գիաների արտահայտման հետևյալ տեսակները՝ ա) ակնհայտ կուլակային ագիտացիա գյուղում, բ) կրոնա-
կան ագիտացիայի աշխուժացում և ուժեղացում, գ) նա-
ցիոնալիստական տրամադրությունների աշխուժացում,
այդ տրամադրության թափանցումը մեր կյանքի բո-
լոր ծակոտիները:

ՆԱՅԻՈՆԱԼԻԶՄ

Մեր առաջին և գլխավոր թշնամին է նացիոնա-
լիստական իդեոլոգիան, կամ բուրժուազիայի ազդե-
ցությունը նացիոնալիզմի միջոցով: Նացիոնալիզմն
իրեն բուրժուազիայի դասակարգային իդեոլոգիա, իր
տարբեր, քիչ թե շատ ծածկված վարիացիաներով,
ընդհանուր դրոշ է հանդիսանում չերկրի բոլոր հակա-
խորհրդային ուժերի համար:

Յեթե բացահայտ կուլակային ագիտացիան խոր-
հրդային իշխանության ձեռնարկումների դեմ, կոլտըն-
տեսությունների և խորհրդային տնտեսությունների
դեմ—կարող է շոշափել միայն միջակ գյուղացիության

վերնախավը և միայն ամենաանշան չափով միջակ-
ներին և չքավորներին, ապա ազգայնական ազդեցու-
թյունը, ազգայնական տրամադրությունները կարող
են շոշափել վոչ միայն միջակ գյուղացիության վեր-
նախավը, այլև կարող են թափանցել չքավորության,
բատրակության և նույնիսկ բանվոր դասակարգի մեջ:

Նացիոնալիզմն ավելի վտանգավոր է նաև նրա-
նով, վոր ունենալով մի շարք միջոցներ քողարկված
«համամարդկային» լոզունգներով, հենվելով անցյալի
հարուստ ժառանգության վրա, այժմյան պայմաննե-
րում գտնում է սնվելու համեմատաբար հարուստ
աղբյուրներ:

Սակայն նացիոնալիզմը հանդիսանում է միայն
մի հարմար ձև, վորի միջոցով բուրժուազիան մաս-
սաները զորահավաքի չե չենթարկում, պոկում է նրան
իր դասակարգային պաշարի խնդրից և վերածում կա-
պիտալի ագրեսիվ նպատակների հյու գործիքի:

Այսպիսով, նացիոնալիզմը հանդիսանում է գրոե
բոլոր հակախորհրդային ուժերի համար, վորովհետև
հանդիսանում է ամենից ավելի կենսունակ, առաձ-
գական ձեւ, վորի հետևը թագնված են անցյալ պե-
տական սխտեմի և բուրժուազական շրջափակման իմ-
պերիալիստական ագրեսիայի բաղձանքները:

Վեր նացիոնալիզմին պետք է խփել առաջին
հերթին: Ամենից առաջ մենք պարտական ենք խփել
հայկական նացիոնալիզմին՝ այն նացիոնալիզմին, վորը
ձգտում է ոգտադրոծել Ա.ԽՖՍՀ և ԽՍՀՄ-ը, վորպեսզի
Հայաստանի զարգացումն ուղղի տնտեսական ունի-
վերալիզմի և ազգային սահմանափակության ուղիով,
այն նացիոնալիզմին, վորն անվստահություն է սեր-

մանում դեպի ազգային փոքրամասնությունները և հարևան հանրապետությունների ժողովուրդները, վորը ձգտում է խեղաթյուրել մեր ազգային քաղաքականությունը, այն նացիոնալիզմին, վորը ձգտում է վարդաբույս, վառ գույներով պատկերացնել լայն մասսանին ամեն տեսակ ազգային «պարծառներ», ինչպես ամբողջ պատմությունն ու պատմական անձնավորությունները, այնպես և մեծ մասամբ նացիոնալ-ռոմանտիկական գրականությունը:

Այն ընկերները, վորոնք այդ չեն հասկանում, որ չեկտիվորեն ոգնում են նացիոնալիզմին, նրանք, վորոնք առաջին հերթին չեն դնում «իրենց» նացիոնալիզմի դեմ պայքարելու խնդիրը, զինաթափ են լինում թշնամու առաջ, վորով արգեն զժպարացնում են մեր պայքարը ցացիոնալիզմի դեմ առհասարակ: Միայն չուրացնելով իր ժողովրդի նացիոնալիզմի դեմ պայքարելու տեսակետը, կարելի չէ լինել իսկական ինտերնացիոնալիստ՝ կռվել ամեն տեսակ նացիոնալիզմի դեմ:

ԻնՉՊԵՍ ՊԵՏՖ Ե ԿՌՎԵԼ ՆԱՑԻՈՆԱԼԻԶՄԻ ԴԵՄ

Կարելի՞ չէ արդյոք նացիոնալիզմի դեմ մղվող պայքարը պատկերացնել միայն ագիտացիայի և պրոպագանդայի շրջանակներում:

— Վոչ, չի կարելի պատկերացնել նացիոնալիզմի դեմ մղվող պայքարը մի կողմից պետք է շոշափի այն հիմնական, որ չեկտիվ պատճառների վերափոխումը: Վորոնք սնում են նացիոնալիզմը, իսկ մյուս կողմից մեր ազգային քաղաքականությունն անցկացման

ժամանակ տեղի ունեցած սուբյեկտիվ սխալները վճռական ուղղումը:

Այդպիսի հիմքերից մեկը պետք է համարել նացիոնալիստական աղբյուրության ամենից ավելի չենթակա խավը՝ տնայնագործներին, արհեստավորներին և ինտելիգենցիայի մի մասը:

Իբրև մեր տնտեսության սոցիալիստական հատվածի աճման հետևանք դուրս է մղվում տնայնագործը, արհեստավորը, մանր խանութպանը—ընդլայնվում է գործազրկությունը: Գործազրկների շարքերն են ընկնում մեր խորհրդային հիմնարկությունների վարչական ծախսերի կրճատման հետևանքով խորհրդային ծառայող ինտելիգենցիայի նշանակալից կադրեր: Ստացվում է նացիոնալիստական ագիտացիայի ամենից ավելի չենթակա մարդկանց զժգոհ մի խավ: Նացիոնալիզմը հենվում է և ամենից ավելի նպաստավոր հող է գտնում հենց այդ խավերի մեջ: Մեր խնդիրն է՝ առանց բնավ փոխելու մեր հիմնական քաղաքական գիծը չերկրի ինդուստրիացման նկատմամբ, զարգացնել արհեստային կոոպերացիայի գործը: Մանավանդ վոր, մեզանում, թեթև արդյունաբերությունն ապրանքների պակասության պայմաններում, արհեստային կոոպերացիան կկարողանա դառնալ արդյունաբերության ոժանդակ ճյուղ, կարող է ոգնել շատ «նեղ» տեղերում: Մենք պետք է այդ հարցին լուրջ կերպով մոտենանք: Մեզանում, մասնավորապես Հայաստանում, գործի այդ կողմի վրա վոչ մի ուշադրություն չի դարձվում: Այնուհետև, գործազուրկների վերավորակավորման խնդիրը, մասնավանդ ինտելիգենտներին: Մենք վոչ միայն այդ չենք արել, այլ

ընդհանրապես, արհեստական կերպով ընդլայնում ենք այդ գործադրությունը նրանով, վոր մեր II աստիճանի դպրոցները դեռ մինչև այժմ ել պատրաստում են գործազուրկ խեղիգեհոսների կազմը: Այստեղ հարկավոր է մեծ լրջություն դնել և լուծել մեր միջնակարգ դպրոցի պրոֆեսիոնալ թեքման հարցը:

Այդ ասպարիզում Լուսժոդկոմատի անելիքները հսկայական են, իսկ այդ ուղղությունը նրա կատարած գործը թերի չէ:

Հսկայական նշանակություն ունի նացիոնալիզմի դեմ մղած պայքարի մեջ մեր խորհրդային ապարատը, վորն անմիջապես շփվում է մասսաների հետ:

Պետապարատում մենք անշուշտ ունենք նացիոնալիստական տրամադրությունների արտացոլում: Պետապարատի միջանի տարրեր ոգտվելով կոմունիստ դեկավարների թուլությունից, հաճախ տնտեսական աշխատանքը, ինչպես և խորհրդային շինարարությունը պատկերացնում են նեղ ազգայնական տեսակետից: Անհրաժեշտ է հատուկ ուշադրություն դարձնել մեր ապարատների կադրերին, նորերն ընդունելու գործին, անպայման դուրս շարտելով ակնհայտ նացիոնալիստական, քայքայված տարրերին: Չի կարելի մատների արանքով նայել այն խորհրդային աշխատողի վրա, ըստ վորի բանվորներն ու գյուղացիները դատում են խորհրդային իշխանություն մասին:

Բոլորովին վերջերս մենք վկա եյինք մի ամենաալլանդակ փաստի, ակնհայտ սե հարյուրակային, բացահայտ դաշնակցական վերաբերմունքի դեպի աշխատավորները խորհրդային իշխանություն ներկայացուցիչներին մեկի կողմից:

Նոր-Բայադետի գավառի Բասարգեչարի շրջանում թյուրք գյուղացիները դանգատ են անում դատախազին ինչ-վոր վոչ բոլորովին սովորական հարցերի մասին: Յեվ ահա, փոխանակ խնդրատուներին ուշադրություն դարձնելու և ամեն ինչ անելու, վորպեսզի բաշխվելու լուծում տրվի նրանց բոլոր խնդիրներին, այդ սրանից հետո արդեն նշանավոր դարձած դատախազը աշխատավորների խնդրին պատասխանում է՝ «մենք առաջին հերթին հայերի գործն ենք լուծում, իսկ ապա գուցե քննենք նաև ձեր գործերը: Ասենք, յիս հո չեմ ձեր դատախազը, ձեր դատախազն Ադրբեջանումն է»:

Յեթե այդ նույնիսկ մոտավորապես ճիշտ լինի, չեթե այդ պնդումն իսկականին գոնե մոտավոր նմանություն ունի, պարզ է, վոր այդ փաստը մեր իշխանություն ամենավատ վարկաբեկումն է, ամենավատ ազգայնական ագիտացիան է: Նման տարրերը մեր խորհրդային ապարատում (իսկ վոր աշխատիները կան, դրանում կասկած չկա) հանդիսանում են ամենամիլատակար, ամենավտանգավոր տարրերը խորհրդային իշխանություն համար: Չե՞ վոր այս վոչ միայն խորհրդային ապարատի անգործունեությունն է, վոչ միայն խորհրդային ապարատը վարկաբեկող հասարակ դեղձարարություն է, այլ այդ տարրերի համեմատ ել աշխատավորների չերևակայություն մեջ պատկերանում է խորհրդային իշխանությունը: Իհարկե, վորքան ել վոր մենք գրենք, ագիտացիա մղենք, մի այդպիսի շովինիստը կարող է գործը փչացնել, կարող է այնպիսի ագիտացիա կատարել, վոր նրանից հետո 1000 ագիտավորապ ել հազիվ թե կարողանան գործն ուղղել: Ուստի պարզ է, վոր պետք է պահանջել խորհրդային

ապարատի գտումն ակնհայտ նացիոնալիստական տարրերից:

Խորհրդային ապարատի կայուն, հստակ, դառա-կարգային գծի, ամեն մի առանձին աշխատողի համար մենք պետք է կռիվ մղենք: Հակառակ դեպքում մեր խորհրդային ապարատը նրա վրա բարդված խնդիր-ների տակից չի կարող դուրս գալ:

Այս խնդրի հետ սերտ կերպով կապված է նաև տեղական լեզուների գործածության խնդիրը: Մենք մինչև այժմ ել այդ հարցն ամբողջովին չենք սպառել: Շատ թյուրքական և ռուսական գյուղեր ստանում են զանազան պաշտոնական թղթեր վոչ թե իրենց լեզվով, այլ հայերեն: Մինչև այժմ չի անցկացված ազգային-կուլտուրական ռաշնացումը: Դեպի նման հարցերը չեղած անփութ վերաբերմունքի դեմ պետք է դաժան պտջար հայտարարել: Որինակ, մինչև այժմ Հայաստանի ռուս ազգաբնակչությունը փաստորեն կտրված է մեր ամբողջ շինարարությունից, նա՝ տեղյակ չե, չի ճանաչում կամ միայն լսածովն է ճանաչում մեր ընթացիկ կյանքը, միայն այն պատճառով, վոր համար-յա վոչ մի գրականություն չկա ռուսերեն լեզվով այդ հարցերի մասին, լրագիր չկա և այլն:

Ով վոր չի հասկանում, վոր մեր հասարակական կյանքը հուզող բոլոր հարցերին բավականաչափ բազմակողմանի կերպով տեղյակ պետք է պահվեն նաև ազգային փոքրամասնությունները, և վոր այդ մեր շինարարության խոշորագույն հարցերից մեկն է, ով վոր չի հասկանում, վոր թյուրքական գյուղում, ռուսական գյուղում մենք պետք է աշխատենք թյուրքե-րեն և ռուսերեն լեզուներով, այդպիսի ընկերները շեղ-

վում են մեր լինիչյան ազգային քաղաքականությունից դեպի նացիոնալիզմ:

Նման թերությունները խրախուսում են ազգայ-նական տրամադրություններն ազգային փոքրամաս-նությունների շրջանում, խրախուսում են ազգային փոքրամասնությունների մեջ չեղած կուլակային տար-րերի կողմից խրախուսվող թշնամական տրամադրու-թյունները դեպի Խորհրդային Հայաստանը:

Սակայն, այս ասպարիդում չպետք է աչքաթող անել նաև նույն գործի հակառակ կողմը: Մենք պետք է խփենք յայսպես կոչված մեշանական ինտերնացիո-նալիզմին, վորը չի տեսնում դասակարգերը, կամ ա-վելի ճիշտն ասած, չի ուզում տեսնել դասակարգերը ազգային փոքրամասնությունների միջև, հստակ դա-սակարգային գիծ չի բռնում ազգային փոքրամասնու-թյունների նկատմամբ, խոսքը մեկ է անում բեկերի, կուլակների հետ, վորպեսզի նրանց չնեղացնի, իբրև ազգային փոքրամասնությունների ներկայացուցիչնե-րի: Այդ ճիշտ գիծ չե, այդ վարկաբեկում է մեր քա-ղաքականությունը: Մեռչաճակաճ իճեճեճացոճալիզմը չի կարող ոգեճել մեճ գործին:

Այսպես ուրեմն, թշնամի իդեոլոգիաների դեմ մղվող պայքարի հիմնական պայմանն է դասակարգա-յին մոտեցման հստակությունը մեր շինարարության բոլոր բնագավառներում:

Պետք է հետամուտ լինել խորհրդային ապարատի բոլորովին հստակ և ճկուն աշխատանքի: Աշխատանքը չքավորության մեջ, մեր կոռպերացիալի, գյուղատըն-տեսական վարկի, մեքենաների հալթայթման աշխա-տանքը և ամբողջ տնտեսական շինարարությունը

պետք է միանգամայն ուղղել կերպով, միանգամայն պարզ կերպով ուղղվեն դասակարգային պայքարի գծով: Դաշնայման տարրերը, կուլանկին և նեպմանին զիջելու տարրերը պետք է վերացվեն: Ճիշտ նույնպես պետք է վճռական պայքար հայտարարել ամեն տեսակ անփութության դեմ հակակրոնական պրոպագանդայի ասպարիզում: Անտարքեր, իսկ յերբեմն նաև «չեղոք» վերաբերմունքը դեպի, այսպես կոչված, նոր կամ կենդանի չեկեղեցին՝ անթույլատրելի թուլություն է, վոր արժանի չէ ամենադաժան քննադատություն:

Մասնաների դասակարգային դաստիարակությունը, նրանց վերափոխումն անհաշտ խնտերնացիոնալիզմի վոգով, մեր հեղափոխության խնդիրները—մեր յերկրի սոցիալիստական վերաշինության խնդիրների հստակ հասկացողության վոգով՝ չի կարելի մտածել միայն ագիտացիայի և պրոպագանդայի ձևով: Այդ անհրաժեշտ է, բայց միայն այդ բավական չէ: Հարկավոր է մեր ամբողջ աշխատանքը, մեր ամբողջ շինարարությունը այնպես կազմակերպել, վորպեսզի այդ շինարարությունը պարզ կերպով հակադրվի ցացիոնալիզմին, կուլակին, զաւակին, յեկեղեցուն. ահա գործի միայն այսպիսի կազմակերպումը կարող է արդյունք ստացվել, միայն այն ժամանակ կարող ենք նայասակին հասնել:

Մեր տնտեսական շինարարությունը պետք է ընթանա Անդրկովկասյան Ֆեդերացիայի ուժեղացման, հարևան հանրապետությունների հետ մեր կապն ուժեղացնելու չափազանց հստակ զբոլթի ուղիով:

Կոմունիստ-տնտեսավարները, կուսաշխատողները,

ըր, կոմունիստ-կուսաշխատողները աշխատանքը պետք է տանեն վոչ թե առանձնացած կամ կղզիացած ձևով, այլ իբրև մի մեծ ամբողջի անբաժանելի մասնիկ՝ բոլոր աշխատանքներով, աշխատանքի բոլոր չեղանակներով նպաստեն Անդրֆեդերացիայի և ԽՍՀՄ-ի ամբողջականության, նրա միասնականության պաղափարին:

III. ՄԵՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԿԱՐԵՎ ՈՐԱԳՈՒՅՆ ՈՂԱԿՆԵՐԸ

Սկզբում մենք արդեն ասել ենք մեր ազիտացիայի, պրոպագանդայի և ամբողջ կուլտուրական շինարարության ելուծյան, հիմնական բովանդակության և կոնկրետ նպատակադրության մասին: Այժմ հնարավորին չափ կոնկրետ կերպով խոսենք այդ աշխատանքի գլխավոր ճյուղերի կազմակերպման մասին:

Սկսե՛ք եֆսկուրսիաներից: Եֆսկուրսիաները տարբեր հանրապետությունների աշխատավորության մոտեցման մեծագույն միջոցն են: Այդ եֆսկուրսիաները մեզանում անասելի վատ կերպով են զրկած: Նրանք հաճախ անսխտեմ և անբովանդակ են: Մարդիկ գնում են, քաղաքները պատում են, չետ են դառնում և լավ ե: Դրանից վոչինչ չի դուրս գա: Եֆսկուրսիաները պետք է հասկանալ ուրիշ կերպ, լրջորեն: Նրանց նպատակն է մասսաները լայն կերպով ծանոթացնել հարևան հանրապետությունների աշխատավորության կյանքի և կենցաղի հետ և այդ հիման վրա նրանց կոնկրետ մոտեցումը: Որինակ, ասենք Ալլահվերդում մի տասնյակ բանվոր եֆսկուրսիա չե գնացել Բագու կամ Նուխի: Այնտեղ նրանք վոչ թե պարզապես զբոսնում են, այլ բարեխղճորեն ծանոթանում են թե արտադրության, թե կենցաղի, թե տեղի հասարակական աշխատանքների հետ, Ադրբեջանի բանվորնե-

րին մասնակից դարձնելով իրենց փորձին, իսկ վերադառնալուց հետո լայն կերպով ծանոթացնում են իրենց տեսածի հետ իրենց ձեռնարկության բանվորներին և ապա մի անգամ արդեն սկսված կապը շարունակվում է բոլորովին գործնական հողի վրա, փոխադարձ (թեկուզ գրավոր) ինֆորմացիայի միջոցով արտադրական խորհրդակցությունների ու մեր արտադրության կազմակերպության բոլոր մյուս հարցերի և կուլտուրական ու տնտեսական շինարարության ընդհանուր հարցերի մասին:

Խնչու, որինակի համար, Եջմիածնի կոլխոզնիկները չպետք է փորձեն նման եֆսկուրսիա կազմակերպել Վրաստանի Զուգդիդի գավառը՝ այնտեղի կոլխոզնիկների մոտ:

Թե Լուսթոդկոմը, թե մանավանդ պրոֆմիությունները պետք է եֆսկուրսիոն աշխատանքին ավելի մեծ ուշադրություն նվիրեն: Հարկավոր է ընդլայնել եֆսկուրսիաների պրակտիկան, նրանց հնարավորին չափ արտադրական սկզբունք հաղորդել, կանխամտածված կերպով կազմակերպել եֆսկուրսիոն աշխատանքի բոլոր մանրամասնությունները, այդպիսի եֆսկուրսիաներն ավելի սխտեմատիկ դարձնել վորոշ կոնկրետ նպատակադրությամբ: Այսպես միայն պետք է հասկանալ եֆսկուրսիան, իսկ մենք շատ հաճախ եֆսկուրսիաներին վերաբերվում ենք ինչպես մի դատարկ զբոսանքի կամ զվարճալիքի, այն ինչ, չեթե գործնական հարկն է դրվի, եֆսկուրսիաները կարող են ծառայել իբրև մասսաների ինտերնացիոնալիստական դաստիարակության մի ուժեղ գնք:

Այնուհետև՝ գպրոցի մասին: Մեր դպրոցներում

մենք մինչև այժմ պետք չեղած բարձրութեան վրա
չենք զրել աշխարհի առարկաների դասավանդումը, վո-
րոնք մեր ուսանողներին պետք է ծանոթացնեն հա-
րևան հանրապետութիւնների կյանքի և կենցաղի հետ:
Ինչպէս գործն աշխարհ չդնենք, վոր մեր ուսանողները
կարողանան ավելի շատ բան սովորել հարևան հան-
րապետութիւնների աշխատավորների փորձից: Մենք,
ինարկե, այս բոլորը կարող ենք անել: Ընդհակառակը,
այս բոլորի փոխարեն մեր դռնագրքերում պատահում
են աշխարհի տեղեր և ամբողջ գլուխներ, վորոնք, չեթի
փափուկ արտահայտվելու լինենք, կասկած են առա-
ջացնում այդ գրքի իդեոլոգիական կաշունութեան
նկատմամբ:

Գեղարվեստական գրականութեան գծով մենք
մինչև այժմ հալերեն լեզվով վոչինչ չուենք, կամ
համարյա թե վոչինչ չուենք, վորը լուսաբաներ Վրաս-
տանի և Ադրբեջանի պրոլետգրողների աշխատանքը:
Իսկ այդ կոնկրետ հարկավոր աշխատանք է: Վերցնենք,
որինակ, մեր լրագրները: Այնտեղ շարունակ գրում են
Լեհաստանի, Գերմանիայի և Ֆրանսիայի մասին և շատ
հազվագլուտ դեպքերում և քիչ են գրում Վրաստանի
կամ Ադրբեջանի մասին: Հեռու լեզուների և բոլոր
մշուսների մասին գրելը, անպայման անհրաժեշտ է,
բայց մեզանում ստացվում է ինտերնացիոնալիզմի
շատ լայն թափ:

Հետևանքն այն է լինում, վոր մեր ընթերցողն
ավելի լավ է պատկերացնում և իմանում ինչ-վոր ֆի-
լիպյան կղզիներ, քան մեր հարևան Վրաստանն ու
Ադրբեջանը:

Այդ, իհարկե, միանգամայն աննորմալ բան է:

Մեր դպրոցն այդ իմաստով լուրջ ուղղումների կարիք
է զգում և առաջին հերթին իր ծրագրային նպատա-
կադրութիւնի տեսակետից: Հարկավոր է այդ դպրոցն
ամենից առաջ ավելի մոտեցնել մեր տնտեսական և
կուլտուրական շինարարութեան խնդիրներին մի կող-
մից և մյուս կողմից դպրոցականի ուսումն աշխարհի պաշ-
մանների մեջ դնել, վորպեսզի ինտերնացիոնալ—դա-
սակարգային—հակակրօնական դաստիարակութիւնն
անպայման կենտրոնական, վճռող տեղ բռնի ամբողջ
մանկավարժական գործի կազմակերպութեան մեջ:

Մեր դպրոցների այդ գծերով չեղած պակասու-
թիւնների քննադատութիւնն ամենից հաճախ իրրև
հիմնական չարիք, հիմնական թերութիւն ցույց է
տալիս ուսուցիչների մի ստվար քանակի իդեոլոգիա-
կան անկայունութիւնը և սովորողների վատ սոցիա-
լական կազմը: Զբացասելով, վոր դասատուների մեջ
կան անշուշտ ազգայնական տարրեր, ինչպես և այն,
վոր գլուղացիական չքավորութիւնը, մասամբ նաև
բանվորութիւնը թույլ են ընդգրկված մեր զբա-
ղոցներում, մանավանդ միջնակարգ և բարձրագույն
դպրոցներում, վորպիսին հիմնականում բացատրվում
է այդ նպատակի համար տրամադրվող ֆինանսական
միջոցների բացահայտ անբավարարութեամբ, մենք
քննադատների ուղադրութիւնն ենք դարձնում մի
ամբողջ շարք ուրիշ խնդիրների վրա, ուր մեր կար-
ծիքով պետք է հիմնականում փնտռել չարիքի ար-
մատները:

Մեզանում չերեմն շատ սուր կերպով քննադա-
տում են այս կամ այն մանկավարժին (առհասարակ
կարծես թե չափազանցած քննադատութիւնը մեզա-

նուն վորոշ չափով հիվանդոտ թափ է ընդունում): Հիշենք ամառվա պատմությունը Ս.-ի հողվածի առթիվ «Խ. Հ.»-ում, ուր խոսվում եր Շախտինսկու գործի մասին դպրոցում: Կամ ահա նորերս քիչ մնաց, վոր հակահեղափոխական հայտարարեն մի մանկավարժի, «վորը Միացյալ Նահանգների մասին խոսելիս, ուրախ եր արամադրված և ժպիտը շրթունքներին եր, իսկ չերը խոսում եր ԽՍՀՄ-ի մասին, մուսլ եր և բոլորովին չեր ժպտում»:

Իսկ արդյոք մենք մեզ հարց տալիս ենք, թե վորքան հմտորեն ենք մենք կազմակերպել դպրոցի ղեկավարությունը:

Կարելի՞ չե արդյոք հարցնել, թե քանի՞ անգամ է վճիռ լուսարժինն է հավաքել I կամ II աստիճանի դպրոցների ուսուցիչներին և նրանց հետ միասին խելք-խելքի տվել, թե ի՞նչպես և ի՞նչ ձևով կազմակերպել ինտերնացիոնալ դաստիարակությունը դպրոցում, ի՞նչպես դասավանդել մայրենի լեզուն, վորպեսզի, ինչպես մեզանում հաճախ լինում ե, հայերեն լեզվի և միջանի հին հալ գրողների իղեալականացման փոխարեն, սովորողներին իսկական դասակարգային բացատրություն տրվի:

Իսկ բնագիտության դասատուն միթե գիտե՞ և կարողանա՞ և ժողովրդական լուսավորության մարմիններին ոգնությունը իր դասավանդումն աչնպես դնել, վորպեսզի աշակերտը գիտական հիմնավորումն ստանա կրոնի սոցիալական բնույթի մասին:

Այնուհետև պատմության և ուրիշ շատ առարկաների դասատուներ իրենց գծով կարողանա՞ն են ար-

դյոք այդ գործը կազմակերպել: Վոչ, չգիտեն, և այդ նրանց մեղքը չե:

Իսկ չեթե հաշվի առնենք, վոր մեր ուսուցչության հսկայական մեծամասնությունն աչնքան ել գրապետ չե ընդհանրապես և մանկավարժական գծով մասնավորապես, ապա պարզ կլինի, վոր մեք խորհրդային մանկավարժը լուրջ ոգնությամբ չեկ լուրջ աշակցության կարիք ե գգում: Նրա գործն արխիղժվար ե, արխի-պատասխանատու, և այդ գործում նրա գլխին ե թափվում խիստ քննադատություն, իսկ ոգնությունն աչնուամենայնիվ քիչ և ցուլց տրվում:

Այս կողմից բավական ե միայն նայել մեր Պետգիտսորհի (ԴՄԿ) արտադրանքին թե արտադրողականության իմաստով և թե արտադրանքի վորակի իմաստով, վորպեսզի պատկերացնենք այդ անհրաժեշտ ոգնության դրությունը: Զե՞ վոր մենք Պետգիտսորհ մինչև այսոր ել չունենք իբրև աչդպիսին:

Զե՞ վոր Լուսժողկոմի, ճշմարիտն ասած, խղճուկ ամսագիրը չի ոգնում մեր խեղճ ուսուցչին, ասենք, նա հազիվ թե կարդա չեկ այդ ամսագիրը, իրավացիորեն համարելով աչդպիսին փողի, թղթի և տպագրական ներկի աննպատեհհարմար ծախս:

Կասկածում եմ, վոր ուսուցիչը, որինակ, մեզա-վոր լիներ մի աչնպիսի գործում, ինչպիսին ե աչն, վոր I աստիճանի դպրոցները ուսերեն լեզուն բոլորովին չեն անցել, իսկ բարձր տիպի դպրոցներում այդ առարկան կամ պարտադիր չի համարվել, կամ անց ե կացվել ճիշտ աչնպես, ինչպես և գերմաներեն լեզուն առաջվա իգական գիմնագիտներում: Միթե այդ գործի գլուխ կանգնած մարմինները չեն իմացել, վոր առանց բա-

նկար լինել, բայց միթե մեր կինո-աշխատողներին հայտնի չե, թե ինչու համար ե ծառայում կինոն:

Կինոն խոշոր կուսակցական գործ ե: Այդ ճշու-դին պետք ե ամենալուրջ ուշադրութիւնը նվիրել: Կինո-կադրերի ստեղծումը, պրոլետգրողներին անհրա-ժեշտ սցենարները կազմելուն մասնակից դարձնելը, վորոնք, ի միջի այլոց, խրոնիկորեն պակասում են Հայ-կինոյում, և այլն, հսկայական կուլտուրական և քա-ղաքական կարեւորութիւն ունեցող գործ ե:

Մեր չերկրի կինոֆիլացիան չափազանց դան-դաղ ե ընթանում. միքանի գավառներում նուշնիսկ շարժական կինո չկա, իսկ չեղածներն ել մեծ մասամբ պտտում են վազուց արդեն հնացած, թե ֆիզիկապես և թե ըստ բովանդակութեան մաշված ժապավեններ:

Վատ ե դրված նաև մեր գյուղին կինո-ժապավեն հալթալթելու գործը: Հիմնական հալթալթիչ մարմին ե չեղել մեզ մոտ, չգիտենք ինչու, Արմխորհի Կուլտ-բաժինը. թե Արմխորհը և թե Հայկինոն սովորաբար գյուղ են ուղարկում ամեն տեսակ անպետք նկարներ, և այն ել բարձր վարձագէտով:

Այստեղ, այս ճշուդում ևս, ինչպես կուլտուրա-կան աշխատանքի շատ ճշուդերում, արտահայտվում ե Հայաստանի համար բնորոշ մի թեքում, վորը կարելի չե անվանել չարչիական թեքում մեր կուլտուրական աշխատանքի մեջ, հենց են ե՝ մի կերպ վաստակեն: Ճիշտն ասած, դեռ շատ ու շատ բան ե մնացել մեր ի-րականութեան մեջ Պարոնյանի կողմից աչնպես դասա-կանորեն ծաղրված «Մեծապատիվ մուրացկաններից»:

Մի ուրիշ մեծ գործ ռադիոն ե:

Անցնելով ռադիոյին, պետք ե ասել, վոր մեր աշ-

խատանքի թերութիւններն այդ ասպարիզում, բացի այն, վոր պաշմանավորված են այդ գործի նորութեամբ մեղանում առհասարակ, բացատրվում են նաև զուտ տեղական բնույթ ունեցող մի շարք պատճառներով, վոր բնութագրել ենք վերևը: Ռադիո-ցանցը մեղանում թուլ և տարածված և վատ ե աշխատում, մեծ ընդ-հատուկներով, վոչ միայն այն պատճառով, վոր մեղա-նում քիչ մարտկոցներ կան, քիչ են տեխնիկները, ցածր վորակի չե ռադիո-ապարատուրան և այլն, այլ և զլխավորապես այն պատճառով, վոր աշխատանքի մասսայական ձևերի թերագնահատման ընդհանուր շղթայի մեջ, ռադիոն, իբրև այդ աշխատանքի ամենա-կատարելագործված ձևերից մեկը, թերագնահատվել ե նուշնպես: Այստեղ ևս, ինչպես և մասսայական աշխա-տանքի շատ ուրիշ ողակներում, **հարկավոր ե վճա-կան բեկում:**

Թատրոնական գործում թերութիւններն ընթա-նում են նուշն գծով: Յեթե Հայաստանի Պետթատրոնը կարելի չե ասել, վոր հիմնականում իր խնդիրն իրա-գործում ե, հիմնականում ձիշտ ե աշխատում, ապա գործում ե, հիմնականում ձիշտ ե աշխատում, թատրոնի մասին: Ակումբայն բեմը, բեմադրութեան գործն առ-հասարակ, բանվորական թատրոնը, գյուղական թատ-րոնը մեղանում պարզապես գոյութիւն չունեն, չեթե, իհարկե, չհաշվենք այն անպետքութիւնը, վորի հետ մենք ամեն ուր հանդիպում ենք: Մենակ Պետթատ-րոնով բավարարվել չի կարելի: Մեր կարիքները թե գյուղում և թե քաղաքում չափազանց բարձր են: Բանվորական ակումբը, գյուղական բեմը պետք ե ստանա անհրաժեշտ՝ իդեոլոգիապես կայուն սնունդ:

Մենք հունենք մինչև այժմ կողմակերպված թյուր-
քական թատրոն: Մինչդեռ այդ ուղղությամբ միջոց-
ներ են նախատեսված, իսկ այդ գումարները չեն
ոգտագործվել:

Յերգերի և չերաժշտության տեսակետից մենք հետ
ենք ֆիռն ալեխի՝ քան բոլոր մյուս ասպարեզներում:
Յես ել չեմ խոսում այն մասին, վոր մենք զանազան
հեղափոխական տոնակատարությունների ժամանակ
չենք կարող չերգել, վորովհետև չերգ հունենք: Մեզա-
նում նույնիսկ հեղափոխական չերգերը չերգվում են
դաշնակցական չեղանակներով: Այդ առանձնապես
զգալի չե բանակի, կոմսոմոլի և պիոներների աշխա-
տանքներում: Իսկ մեր քանդակագործությունը և
գեղարվեստական արտադրությունների ուրիշ տեսակ-
ները միթե տեղ գտել են մասսայական դաստիարակու-
թյան գործում: Նույնպես վոչ: Մեր խրճիթ-ընթեր-
ցարաններն ու ակումբները, ինչպես արդեն ասել
ենք, նման են հավաքների: Նրանց արտաքին կահա-
վորումը՝ կիսարձաններ, լույսնոցներ, պլակատներ,
պատկերներ և այլն շատ անհոգ կերպով են կատար-
վում, իսկ հաճախ ել բոլորովին բացակայում են: Այս
բոլորը կատարվում է առանց հասկանալու լավ պլա-
կատի, լավ նկարի ու լողունգի հսկայական դաստիա-
րակչական, հեղափոխականացնող նշանակությունը:

Մեր զարգացման այժմյան ետապում, չերը ընդ-
հանուր կուլտուրական աճումը պահանջում է մեզա-
նից թե գեղարվեստական նկարներ, թե լավ քանդա-
կագործական արտադրություն, պահանջում է չերա-
ժշտություն—լավ համերգներ, մենք չենք կարող
սահմանափակվել նրանով, ինչ վոր ունենք: Մեր

պահանջներն աճել են, մեր մասսան ուղղում է չերա-
ժշտություն, ուղղում է չերգ, ուղղում է նկար, պետք
է կարենալ այդ բոլորը տալ մասսաներին և տալ վոչ
թե պարզապես չերաժշտություն, պարզապես նկար,
այլ հեղափոխական չերաժշտություն, հեղափոխական
նկար, վորը մասսային հասկանալի չե, վորը վերցրած
է նրա այսօրվա ստեղծագործող կյանքից:

Հսկայական նշանակություն ունի մասսաների
սոցիալիստական դաստիարակության գործում գեղար-
վեստական գրականությունը:

Հայաստանի պրոլետգրողների ասոցիացիան
արդեն ունի պրոլետգրողների ամուր և հաստատուն
կադր, նա կատարում է մեծ ստեղծագործական աշ-
խատանք բանվորների ու գյուղացիների շարքերից
սկսնակ գրողների լայն կադրեր առաջ քաշելու և
նրանց ոգնելու ասպարիզում: Սակայն կողմակերպու-
թյան ուշադրությունը վերջին տարիներս համարյա
շարունակ զբաղվել է ներքին խմբակային պայքարով:
Այդ պայքարը հիմնականում առողջ չերեուլթ է չեղել,
որն ոգնել է կողմակերպության ամրապնդմանը, սա-
կայն այդ պայքարը հայտնաբերել է նաև մի շարք
թերություններ, վորոնց վրա պետք է կանգ առնել:
Առաջինը քննադատության ծայրահեղությունները
կամ քննադատության հենց մեթոդի թերություններն
են: Բանն այն է, վոր գեղարվեստական ստեղծագոր-
ծությունն ինքն ըստ ինքյան լինելով վերին աստի-
ճանի բարդ գործ, պահանջում է իր նկատմամբ քննա-
դատության ժամանակ մոտեցման ալեխի ճկուն ձևեր:
մտնավանդ չեթե խոսքը չերիտասարդ գրողի մասին
է: Գեղարվեստական գրվածքի իդեոլոգիական խեղա-

թյուրումները, իսկ չերբեմն ել խորթ ազդեցութեան միայն անորոշ հետքերը մեր պրոլետարիոսների շարքերում աչնալիսի դաժան, վնաս միայն ըստ ելութեան, այլև ըստ ձևի հակահարված ե ստացել, վոր հանցագործ գրողին հուսահատեցրել ե: Քննադատութեան նման ձևը կարող ե, իհարկե, գրողին հետ վանել, իսկ չերբեմն ել բոլորովին խեղդել նրա ստեղծագործութունը և միայն ամենահազվագույն դեպքերում ոգնել նրան ուղղվելու: Իսկ մեր քննադատութունն, ինչպես և ուրիշ բնագավառներում, իսկ այստեղ հասկապես, պետք ե նպատակ դնի վոչ միայն սխալը մասսաների առաջ մերկացնելու, այլ պետք ե ոգնի սխալվող ընկերոջն իր սխալը գիտակցելու և այդ սխալն ուղղելու:

Համենայն դեպս գրական քննադատութեան գործը չափազանց կարևոր գործ ե, վորը, չեթե բոլոր մնացածը մի կողմ թողնենք, ահագին նշանակութուն ունի հենց գրողի հետագա ճակատագրի վրա, վորն այդ պատճառով ամենալուրջ ուշադրութուն ե պահանջում դեպի ինքը: Ահա թե ինչու այստեղ թույլատրելի չեն չափազանցումները և մանավանդ քաղաքական չեզրակացութունները վորեկ թույլ կազմված վոտանավորի տողի հիման վրա:

Սակայն հենց այստեղ իսկ պետք ե նշել, վոր պրոլետարիոսների քննադատութեան ուղղութունը միանգամայն ճիշտ ե և ուղիղ նշանին ե լսվում, վորովհետև այժմ այստեղ ես, ինչպես և մեր շինարարութեան ուրիշ բնագավառներում, պետք ե հայտնաբերել և խփել աջ տրամադրութուններին:

Պետք ե նշել, վոր պրոլետարիոսների աստիճանական արդեն չատ չերկար ե զբաղվում իր «ներքին

գործերով»: Հայաստանում մենք ունենք տարրեր ուղղութեան գրողների մի բավական սովոր թիվ: Ստեղծված ե արդեն նաև գրողների ֆեդերացիա, իսկ աշխատանք, աշխատանքային, դեռ չի չերևում: Այդ գրողների շարքերում կան մարդիկ, վորոնք կցանկանալին մեզ ավելի մոտ լինել, կան մարդիկ, վորոնք անշուշտ մոտենում են, կա, իհարկե, և հազառակ չերևույթ. կարծես թե պրոլետարիոսներիցիցից աչդ բոլոր գործերում պետք ե ամենաեղանակալ դերը խոսող, սակայն նա այդ ասպարիզում դեռ քիչ ե չերևում:

Վերջապես պրոլետարիոսներիցիցից մասին չեղած վերջին խնդիրն այդ աստիճանիցիցից անդամների ուսման խնդիրն ե: Այստեղ կարելի չե պարզորոշ կերպով հայտարարել, վոր բացի 2-3 ընկերից մնացած ընկերները չեն սովորում, իրենց վրա չեն աշխատում: Այստեղից մեզ սպառնում ե հետ մնալու լուրջ վտանգ: Այս խնդիրը պետք ե առաջադրել ամենայն վճռականութեամբ:

ԱՆԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱՅՈՒՄԸ

Վերջապես միքանի խոսք ել քաղուսաշխատանքի միքանի ձևերի մասին:

«Մենք չենք կարողանա կազմակերպել իդեոլոգիական ֆրոնտը, քանի դեռ պարզորոշ բեկում չենք առաջ բերել մեր մասսայական աշխատանքի կազմակերպման մեջ»:

Մեր մասսայական աշխատանքի հիմնական ձևն ե հանդիսանում անգրագիտութեան վերացման գործը, հետևալ ողակն ե հանդիսանում խրճիթ-ընթերցարանը:

Թե՛ անգրագիտության վերացման գծով և թե՛ մյուս բնագավառներում քաղլուսաշխատանքը մեզանում խղճով գրության մեջ է գտնվում: Քաղլուսագլխավարը չի հանդիսանում մեզանում կոմունիզմի պրոպագանդայի պետական ուղան, այլ աշխատում է դեպքից դեպք, սխտեմատիկ պրոպագանդա և ապիտացիա չի մղում, անգրագիտության վերացումը մեզանում գրավում է յետին տեղը: Ամենաորոշելով պլանների համաձայն, համաձայն մեր բյուջետային հնարավորությունների, մենք կկարողանանք Հայաստանում վերացնել անգրագիտությունը միայն 1935—36 թվականին: Այդ, յս կասելի, կրիայի տեմպ է և յերեք չի կարող համապատասխանել այն խնդիրներին, վոր մենք ձեր առաջ դնում ենք: Բյուջետային հատկացումները քաղլուսաշխատանքի համար մեզանում անչափ ցածր են: Այն սպեկուլյատիվ, չարչիական մոտեցումը, վորի մասին մենք խոսում ելինք մեր ամբողջ կուլտուրալօրհան աշխատանքի առթիվ, առանձնապես ցայտուն կերպով է արտահայտվում մեր աշխատանքի այս բնագավառում: Գործկոմների տեղական կազմակերպություններն այսպես են դատում. «ավելի լավ է մի խանութ շինել, կամ մայթը ուղղել, քան մի խրճիթ-ընթերցարան բանալ»: Այս չարչիական, սպեկուլյատիվ մոտեցումը քաղլուսաշխատանքին վնաս է հասցնում մեզ, կասեցնում է մեր հարձակումն ընդդեմ թշնամի իդեոլոգիաների: Պետք է խփել այդպիսի տրամադրություններին, պետք է խփել «Ֆինսոդկոմատային» տրամադրություններին, չարչիական տրամադրություններին: Քաղլուսագլխավարը յերեք այդպիսի խնդիրների ծանրությունը մենակ չի

կարող տանել, յեթե մեր ամբողջ խորհրդային հասարակությունը վորքի չկանգնի այդ հսկայական խնդիրները լուծելու համար: Տեղական աշխատողների խնդիրն է հանդիսանում կոտրել «գործկոմային» տրամադրությունը, բարձրացնել ստորին խավերի ընդհանուր ձեռներեցությունը, վորքի կանգնեցնել հասարակական կազմակերպությունները՝ անգրագիտության լիկվիդացիայի գործի համար պայքարելու: Վերջին ժամանակներս, կոմսոմոլի կազմակերպած կուլտալի կապակցությամբ, կարծես թե վորոշ աշխատանք նշմարվում է, բացվել են լիկվյաններ, բաց կարելի է սպասել, վոր այսօր-վաղը այդ աշխատանքը կվիժի, վորովհետեւ մեր վառողը քիչ է, այսինքն մեզ պակասում է կուլտուրականություն, պակասում է յեռանդ: Պետք է պայքարել դրա դեմ, պետք է խանդավառություն, յեռանդով վարակել բոլոր աշխատողներին, թե կուլտուրական, թե տնտեսական, և անգրագիտության վերացման գործը չտեսնված բարձրության հասցնել:

ՄԱՐԳՍԻՉՄ-ԼԵՆԻՆԻՉՄԻ ՊՐՈՊԱԳԱՆԴԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

Յեթե բուրժուազիան արվեստի ու գիտության բնագավառում, տնտեսության բնագավառում մեր դեմ համառ պայքար է մղում, յեթե բուրժուազիան թեոքիայի ասպարիզում վորոշ բնագավառներում նույնիսկ իշխում է, ապա մենք չենք կարող մեր գիտական աշխատանքի ուժեղացման խնդիրը չդնել: Մենք հարձակում ենք կատարում ընդդեմ բուրժուազիայի վոր միայն տնտեսական ճակատում, այլև մենք կատարում ենք կուլտուրական հեղափոխություն, վորի հիմնական

ողակներից մեկը պետք է հանդիսանա գիտութեան նվաճումը: Գիտական մարքսիստական մտքի զարգացման խնդիրը ներկա ժամանակաշրջանում խոշորագույն գործնական կարևորութիւն է ստանում: Մի շարք առեղծվածներ, ինչպես մեր եկոնոմիկայի խնդիրները, մեր խորհրդային շինարարութեան խնդիրները, վարկավորման, կապալավորձի հարաբերութիւնների, հողային հարաբերութիւնների, մեր կոլտնտեսութիւնների ու խորհրդային տնտեսութիւնների եկոնոմիկայի, մեր իդեոլոգիական պայքարի, Անդրկովկասի պատմական անցյալի, Հայաստանի պատմութեան, Անդրկովկասի տնտեսական զարգացման պատմութեան խնդիրները և անցյալ կուլտուրայի այն խոշոր ժառանգութիւնը, վոր մենք ունենք, այս բոլոր խնդիրները պահանջում են իրենց մարքսիստական լուծումը: Մենք պետք է պարզ կերպով գիտակցենք այդ անհրաժեշտութիւնը, վորովհետեւ մենք վնչ միայն առանց դրան, ինչպես հարկն է, չենք կարող առաջ մղել կուլտուրական հեղափոխութեան գործը, այլև չենք հասնի մեր տնտեսական զարգացման անհրաժեշտ տեմպին: Գիտական մտքի զարգացման կտրվածութիւնը սոցիալիստական շինարարութեան մեր անմիջական խնդիրներից մենք այժմ ավելի քան չերբեկցե զգում ենք: Մենք այդ զգում ենք նրանով, վոր մինչև այժմ չենք կարողանում ճիշտ կազմակերպել թեկուզ հենց մեր կոլտնտեսութիւնների եկոնոմիկայի խնդիրը: Մենք այդ զգում ենք նաև նրանով, վոր մինչև այժմ ել չունենք Անդրկովկասի հեղափոխական շարժումների պատմութիւնը, զգում ենք այդ նաև նրանով, վոր չերիտասարդութեան մեջ վարդան Մամիկոնյանի մասին

խոսում են իբրև ազգային հերոսի մասին, հիացմունքով են կարդում Ռաֆֆին և այլն, խոսում են հայ թագավորների մասին իբրև հերոսների, վորոնք փրկել են հայկական կուլտուրան, Հայաստանը և այլն: Հասկանալի է, վոր չեթե մեր դպրոցներում չկան մարքսիստական դասագրքեր, վորոնք հետազոտում են մեր պատմութիւնը, չեթե չկա դասագիրք Փետրական հին Հայաստանի մասին, չեթե չկա դասագիրք Անդրկովկասի եկոնոմիկայի, պատմութեան, հասարակական մտքի զարգացման մասին 19—20-րդ դարերում, ապա հասկանալի է, վոր իրեն ժամանակին ազգային ումանտիզմի վորով մշակված նշույթ հանդիսանում է միակ նշույթ, վորով դաստիարակվում է թե կարմիր բանակայինը, թե աշակերտը, թե ուսանողը: Ներկա պայմաններում, չերբ մենք դնում ենք նացիոնալիզմի դեմ սուր կերպով պայքարելու խնդիրը, առանց այդ նացիոնալիզմի գրական ստեղծագործութիւնների բավականաչափ խորը մարքսիստական քննադատութեան, դժվար է նրան հաղթահարել: Ահա այստեղ, այս կոնկրետ ուրինակի հիման վրա դժվար է համոզվել, վոր գիտական մտքի զարգացման խնդիրն ընդհարվում է մեր կոնկրետ խնդիրների հետ: Նույնը կարելի էր ասել նաև մեր շինարարութեան մյուս բոլոր բնագավառների մասին: Գիտութեան կարիքն այժմ զգացվում է ավելի քան չերբեկցե, և այդ միանգամայն բնական է, վորովհետեւ մենք անցել ենք մեր զարգացման ամենադժվար շրջանը, այն շրջանը, չերբ վերակառուցում ենք, վերափոխում ենք ինչպես մեր ամբողջ տնտեսութիւնը, այնպես և մարդկացի: Հայաստանում գիտական ուժեր քիչ են, բաց այդ չեղած ուժերն անասելի կեր-

պով ծանրաբեռնված են աշխատանքով: Այդ փոքր թե-
թերով մենք պետք է ահագին գիտական գործ կատա-
րենք:

Անհրաժեշտ է զարգացնել գիտական ընկերու-
թյունների կազմակերպությունը, անհրաժեշտ է կազ-
մակերպել նոր կադրերի պատրաստությունը: Այդ տե-
սակետից մենք կարող ենք Հայաստանում ստեղծել
մարքսիստ-պատմաբանների, մարքսիստ տնտեսագետ-
ների կազմակերպություններ, մենք այդ ուժերն ու-
նենք: Այդ կազմակերպությունները վոչ միայն կարող
եյին զբաղվել անմիջական հետազոտական աշխատան-
քով, այլև կարող եյին կազմակերպել չեքիտասարդ
սերունդների ուսումը, այն ընկերների, վորոնք հար-
մարվել են գիտական աշխատանքի:

Գիտական աշխատողների նոր կադրերի առաջ-
ըաշման հիմնական ձևը՝ համալսարանական ասպիրան-
տուրան մեղանում կաղում է չեքիտ. գծով՝ նախ մենք
մինչև այժմ ել նրանց միջև չունենք կուսընկերների
բավականաչափ կադր: Մյուս կողմից ասպիրանտու-
րայի թվում չեղած կուսակցականները ծանրաբեռնված
են կուսակցական և այլ աշխատանքներով և հնարա-
վորություն չունեն խորանալ գիտական աշխատանքի
մեջ: Այդ ասպիրանտուրայի աշխատանքը վատ է դրված:
Մեր ասպիրանտուրան չի կապված գիտական կազմա-
կերպությունների զարգացման անմիջական խնդիրնե-
րի հետ:

Այնուհետև, ընկերներ, մենք մինչև այժմ ել դեռ
չունենք լայն մասսայական աշխատանք դեպի թեո-
րիաները չեղած հետաքրքրությունը զարգացնելու ա-

պարիզում մեր կուսակցական, խորհրդային հասարա-
կայնություն շարքերում:

Մինչև այժմ մեղանում հարկ չեղած բարձրության
վրա չի գրված այն դասախոսությունների աշխատան-
քը, վորը լուսաբանում է թեորիայի դանագան բնա-
գավառները: Չունենք մինչև անգամ թարգմանական
գրականություն: Մինչև այժմ մենք չունենք Ենգելսի,
Պլեխանովի հիմնական փիլիսոփայական աշխատանք-
ները, չկան Մարքսի, Լենինի տնտեսական աշխատու-
թյունները:

Պետք է լայն կերպով ծավալել մարքսիզմի, Լե-
նինիզմի ուսումնասիրության գործը:

Կուսկուսավորության Խճգիրը.— Խղետլոգիական
Ֆրոնտը ճիշտ կերպով կազմակերպված կլինի միայն
այն ժամանակ, չերը կուսակցությունը կկարողանա իր
անդամների քաղաքական մակարդակը հարկ չեղած
բարձրության հասցնել, չերը մենք այնպիսի դրություն
ձեռք կերենք, վոր ամեն մի կուսակցական ամենից
առաջ տեսությունը կզբաղվի և չի լինի այնպիսի կու-
սակցական, վորը մի ամբողջ գլուխ բարձր չլինի ան-
կուսակցական բանվորից ու գյուղացուց: Այդ խնդիրը
պետք է դրվի մեր կուսակցական պրոպագանդայի հիմ-
քում: Մենք մինչև այժմ ել ունենք կուսակցական
մասսաների չափազանց ցած մակարդակ: Մենք մինչև
այժմ ել ունենք, ասենք, այնպիսի դրություն, չերը
մեր մի շարք գյուղական կազմակերպություններ ունե-
նիսկ չեն կողմնորոշվել մեր կուսակցության արդի քա-
ղաքականության խնդիրներում: Մենք մինչև այժմ ել
այնպիսի դրություն ունենք, չերը կուսակցականները
չեն կարողում «Պրավդան», չեն կարողում «Սոբորդային

Հայաստանը», ծանոթ չեն մեր կուսակցություն առորչա-
կյանքի հետ: Լինում են այնպիսի կուսակցականներ,
վորոնք ընդհանրապես չերեք և վոչինչ չեն կարդում,
լինում են նաև այնպիսի կուսակցականներ, վորոնք
ընդհանրապես չեն հետևում կուսակցական կյանքին:
Կան այնպիսի կուսակցականներ, վորոնք միանգամայն
անփութ են թեորիայի խնդիրներին կատարմամբ և այդ
անփութությունը հաշվում են «պրոլետարական կա-
յունություն» նշան:

Անհրաժեշտ է մեր կազմակերպությունների տրա-
մադրության մեջ խորը բեկում առաջ բերել քա-
ղաքական ուսման նկատմամբ: Անհրաժեշտ է ուժեղաց-
նել կուսակցության ուղղորդությունը դեպի կուսակցա-
կանների լուսավորության կազմակերպման գործը, լայն
կերպով ծավալել խմբակներ կազմակերպելու գործը,
խմբակներ, վորոնց նպատակն է իրենց ուղիղ գծի
միջոցով կուսակցական մասսան կողմնորոշել մեր կու-
սակցության ընթացիկ քաղաքականության մեջ:
Մեր կուսակցական ակտիվի գծով ծավալել Մարքսի
և Լենինի աշխատությունների ուսումնասիրության
խմբակներ: Ընդլայնել տեսական հարցերի, դիալեկտի-
կական մատերիալիզմի, մեր կյանքի առանձին խնդիր-
ների, մեր շինարարության առանձին խնդիրների ու-
սումնասիրության աշխատանքը: Պետք է լայն կեր-
պով ծավալել դասախոսական աշխատանքը, վորը
հետապնդում է մոչ միայն լայն խավերի քաղաքական
և կուլտուրական լուսավորության խնդիրները, այլ
նպատակ է դնում հետաքրքրություն դարձնել դե-
պի գիտական աշխատանքը մասսաների մեջ: Հար-
կավոր է ընդլայնել մեր կուսակցականների ինքնա-

զարգացման աշխատանքը, մի շարք ձեռնարկումներ
մշակել, վորոնք կարողանալին ազատել մանր հոգսե-
րից, ավելորդ ձգձգումներից, հաստատ և անշեղ անց-
կացնել «վոչ մի կուսակցական չպիտի լինի առանց
տեսական ուսման» լոզունգը: Վերին աստիճանի մեծ
և պատասխանատու խնդիր: Մենք պետք է բարձրաց-
նենք և հարկավոր բարձրության վրա դնենք հարվա-
ծային կարգով կուսլուսավորությունը, վորովհետև
յեթե կուսակցությունը, կուսակցական շարքերը չե-
մնան, առջևից չընթանան, ապա պարզ է, վոր իդեո-
լոգիական ճակատի կազմակերպումը բոլոր ուղղու-
թյուններով կարող է մեզ չհաջողվել: Մենք պետք է
ձգենք բոլոր շարժափոկները, խողովակները, կոմսոմո-
լը, պրոֆմիությունը և ուժեղացնենք կուսակցության
դեկավարությունը: Պետք է այնպիսի դրություն ձեռք
բերել, վորպեսզի ակտիվորոշվեն տեղերում և
կենտրոնում խկապես վոր դառնան չերկրի ամբողջ
կուլտուրալորչական աշխատանքի կենտրոնը: Պետք է
այնպիսի դրություն ձեռք բերել, վորպեսզի մեր ագիտ-
պրոպագանդաները տեղյակ լինեն չերկրի բոլոր կուլտու-
րական հիմնարկների բոլոր պլաններին ու ձեռնարկու-
մներին: Միայն այն ժամանակ կարող է ապահովվել
պլանի միասնականությունը, հարձակման միասնակա-
նությունը աշխատանքի տարբեր ձևերի պայման-
ներում:

Այս բազմակողմանի խնդիրների հետ սերտ կապ-
ված նշվում է նաև մեր մամուլի տեղը:

Մամուլ. — Մենք մեր պրոպագանդայի, ագիտա-
ցիայի և կուլտուրական շինարարություն ասպարիզում
չեղած խնդիրների համեմատ ել պետք է գծենք մա-

մուլի առաջ դրվող մեր պատվերները: Յեթե մենք այդ մամուլը կոպիտ գծերով բաժանենք 3 մասի՝ գիտական-գրական, կուս-դեկավարող ու գերատեսչական և վերջապես մասսայական մամուլ, ապա պետք է ասենք, վոր վերջինս հենց գտնվում է ամենավողրավի դրություն մեջ: Մեզանում հանրամատչելի լեզվով, բանվորների ու գյուղացիների համար բրոշյուր գրելը վերավորանք են համարում: Վոչ վոք այդ գործով չի ուզում զբաղվել: Ընդհակառակը՝ բոլորն էլ ուզում են խելքին գոռ տալ, հոգվածներ ու աշխատություններ գրել, վորոնք անպայման «բարձր վոճով» լինեն:

Մասսայական գրականությունից, չեթե դեն ձգենք միայն «Մաճկալը», վորը քիչ թե շատ կատարում է այդ, դեն ձգենք մի չերկու ամսագիր, վորոնք չափազանց ուշանում են նույնիսկ մարտական լոզունգների տեսակետից—բոլոր մնացածը դեռ գտնվում է իր զարգացման չափազանց նախնական տատիճանի վրա:

Մենք համարյա վոչ մի աշխատանք չենք տարել ընթերցողի հետ, բանթղթակցի, գյուղթղթակցի հետ, նրանց քիչ ենք ընդգրկում մեր ամենաուրյա թերությունների, բյուրոկրատիզմի, ձգձգումների և խորհրդային ապարատի այլ խեղաթյուրումների դեմ մղվող պայքարով: Այստեղ ևս հարկավոր է լուրջ բեկում: «Ինտելիգենտական վերամբարձությունից մեր մասսայական մամուլը պետք է հրաժարվի: Աշխատանքը պետք է այնպես կազմակերպել, վորպեսզի մեր չուրաքանչյուր մարտական կամպանիային, մեր ամեն մի շրջադարձին ուղեկցի մասսայական հանրամատչելի գրականություն մի ամբողջ հեղեղ, վորը կարելի լինի ծախել ամենացածր գներով: Մենք այդպիսով այստեղ ևս հա-

վատարիմ ենք մնացել այն հիմնական դրությունը, հիմնական թերություններին, վորոնց մասին չես խոսել եմ: Դա աշխատանքի վորոշ կղզիացումն է, բյուրոկրատությունն է: Այդպես կարելի չի միայն բացատրել այն, վոր մենք մինչև այժմ Հայաստանում չենք կարողացել մասսայական գրականություն ստեղծել:

*
**

Այդպես, ուրեմն, վո՞րն է մեր աշխատանքի հիմնական թերությունը, վո՞ր ողակից պետք է բռնել, վորպեսզի իրոք վոր բեկում ստեղծվի:

Հիմնական թերությունը, հիմնական ուղակը այդ այն է, վոր բացակայում է խոհուն և հաջորդական կապ սոցիալիստական շինարարության տեական և չուրաքանչյուր առանձին դեպքում ընթացիկ խնդիրների և պրոպագանդայի, ագիտացիայի ու կուլտուրական շինարարության ամբողջ լայն գործի միջև: Այդ հիման վրա չե՛լ ստացվել է մեր աշխատանքի առանձին ողակների կտրվածություն, թուլացել է մեր շինարարության բոլոր տեսակների միասնականությունը, բթացել, իսկ չերբեմն էլ բոլորովին չքացել է մեր աշխատանքի այս կամ այն ձևի սրությունն ու վորոշակիությունը: Իսկ այստեղից էլ առաջացել են թիքումներ և նրանցից հիմնականը՝ **մասսագների մեջ տարվող աշխատանքի քեղագնահատում:**

Անհրաժեշտ բեկումը, վորի առաջ գալիս արդեն նկատվում է, բնական է, առաջին հերթին պետք է գնա այս խզված կապերը վերականգնելու գծով, մեր աշխատանքի բոլոր ձևերի բովանդակության խակական միասնականություն ստեղծելու գծով, իր ճյուղում սո-

ցիալիստական շինարարութեան ընդհանուր և ամեն մի ամլյալ հտապում միանգամայն կոնկրետ խնդիրներ ի խոհուն մշակման և գործնական լուծման գծով:

Կոնկրետ կերպով մեր զարգացման այժմյան ժամանակաշրջանում, չեք բացառել գյուղացիութեան հետ «զուգիւ» պրոբլեմը պետք է լուծել կուլակի դեմ ուժեղ հարձակում կատարելով, հիմք ունենալով չեք ինդուստրիացման և գյուղատնտեսութեան կոլեկտիվացման բարձր տեմպը, մեր լուսավորութեան բոլոր ուղիները, մեր ազդեցութիւնը ու պրոպագանդայի բոլոր տեսակները, ինչպես և մեր բոլոր մշուս մարմինները, ստանում են միանգամայն կոնկրետ խնդիրներ իրենց ճշգրտութեամբ: Այս շրջանի ամբողջական ընդհանուր խնդիրը լուծվում է վոչ միայն այս կամ այն խորհրդային, պրոֆեսիոնալ կամ կուսակցական ապարատի կողմից, այլ բոլոր ապարատները, մեր բոլոր ողակների կողմից միատեղ, իհարկե, պահպանելով վորոշ «աշխատանքի բաշխում» առանձին ողակների միջև:

Հասունութեան քննութիւնը կարող է տալ այժմ այն խրճիթ-ընթերցարանը, վորը կարողացել է կազմակերպել գյուղացիական ակտիվը սոցիալիստական շինարարութեան հրատապ խնդիրների շուրջը գլուղում. այն խրճիթը, վորն իր կուլտուրական աշխատանքով չքավորութեան և միջակների միջև, կարողացել է ողնել նրանց բերքատւութիւնը բարձրացնելու գործում, նրանց տնտեսութիւնը կոլեկտիվացնելու գործում և այլն. վերջապես այն խրճիթը, վորը կարողացել է իր ամենուրեւ տշխատանքի ընթացքում նպաստել չքավորութեան և բատրակութեան դասակարգային ինքնագիտակցութեանը, կարողացել է կազմակերպված կեր-

պով մասնակցել կուլակների դեմ մղվող պայքարին և այլն:

Ճիշտ նույն կերպ հասունութեան քննութիւնը կարող է տալ այնպիսի դպրոցը, վորը մեր կարիքների համաձայն կկարողանա վերակառուցվել և ամենալավ ձևով պատրաստել պահանջվող աշխատողների կադրեր:

Հարցը հետևաբար այն է, վոր մեր ամեն մի մարմին բավականաչափ քաղաքականապես հասուն լինի, բավականաչափ ճկուն կառուցված լինի, վորպեսզի կարողանա ժամանակին շարափոխվել, վորպեսզի հետ չմնա, այլ կատարի այն, ինչ վոր պահանջում է հեղափոխութիւնը:

Սրա գլխավոր և հիմնական պայմանն է հանդիսանում մի կողմից կուսակալարութեան ապահովումը և մշուս կողմից լայն ծավալված ինքնաքննադատութիւնը մեր աշխատանքի բոլոր բնագավառներում, վորը թույլ չի տա վոսկրանալ և վճռական կերպով կվերացնի բյուրոկրատիզմի տարրերը, մշտապես առաջ կբշի չեւ մնացողներին, կստիպի իրոք կատարել նրանց վրա դրած պարտականութիւնները:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Եջ

Առաջաբան	3
I. Յեղակեսային գիրավորում	12
Այժմյան եառալի առանձնահատկությունները	16
Աշխատանքի բոլոր ձևերի և մեթոդների մաք- սիմալ միասնականությունը	22
Կազմակերպչական սկզբունքներ	24
II. Ո՞ւր յեվ ի՞նչպես ուղղել հարվածները	27
Բյուրոկրատիզմը կուլտաշխատանքի մեջ	31
Նացիոնալիզմ	34
Ինչպես պետք է կռիւլ նացիոնալիզմի դեմ	36
III. Մեր աշխատանքի կարեւորագույն ողակները	
(Եքսկուրսիաներ, դպրոց)	44
Մասսայական ագիտացիայի ուրիշ տեսակներ (կինո, ռադիո, թատրոն, յերաժշտութիւն, գեղարվեստական գրականութիւն)	50
Անգրագիտութիւն վերացումը	57
Մարքսիզմ-լենինիզմի պրոպագանդի խնդիր- ներ (գիտական աշխատանք, կուսուլուսավո- րութիւն, մամուլ)	59

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՊԱՐՏԵՐ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՊԱՐՏԵՐ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՊԱՐՏԵՐ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՊԱՐՏԵՐ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՊԱՐՏԵՐ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՊԱՐՏԵՐ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՊԱՐՏԵՐ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՊԱՐՏԵՐ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՊԱՐՏԵՐ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՊԱՐՏԵՐ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՊԱՐՏԵՐ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՊԱՐՏԵՐ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՊԱՐՏԵՐ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՊԱՐՏԵՐ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՊԱՐՏԵՐ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՊԱՐՏԵՐ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՊԱՐՏԵՐ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՊԱՐՏԵՐ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՊԱՐՏԵՐ

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0218977

44. 428

1626

Аматуни.
Задачи агитации,
пропаганды и
культурного строительства.

ԿԻՆՈ 20 ԿՈՊ.